

לב 7 א האזינו השמים ואדברה א אציתו שמיא ואמלל ותשמע

לקט בהיר

רש"י

א כלומר לא אל השמים מדבר, שכן לא מנינו בכל הפרשה דיבורים לשמים, וזה מיושב למה לא אמר האזינו השמים דברי, אלא אתם שמים האזינו ותהיו עדים ואדברה לישראל, ואמר "מתרה" בהם, שלא רק סיפור דברים מה שהיה ועתידות אני אומר להם מה שיהיה, אלא התראה יש בדברים הללו, והתראה נרעה להיות בפני עדים (רא"ם), וזה מיושב ג"כ למה בכלל לומר האזינו השמים הלא הם שומעים ממילא, אלא לומר שצריכים להזין להבין ולידע שהתראה יש כאן (ג"א):

ה) האזינו השמים. שאני מתרה בהם בישראל" ותהיו עדים בדבר, שכן אמרתי להם (ד' כ"ו - ל' י"ט) שאחס תהיו עדים^ב, וכן ותשמע הארץ, ולמה העיד בהם שמים וארץ^ג, אמר משה, אני צבר ודם למחר אני מת אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הצרית מי צא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ עדים

ב) ר"ל צפ' ואמתקן וכן צפ' נצבים אמר משה לישראל שהולך להעיד בהם שמים וארץ (רא"ם), והכוונה בזה שלא רק העדים צריכים לידע ולשמע ההתראה אלא גם המומחה צריך לידע שדיבור זה התראה היא לו ושיש עדים בהתראתו (ג"א), עוד יש לבין זו, שלא אמר בפירוש ואדברה לישראל א"כ יש פתרון פה לומר שלא לנו דיבר אלא לשמים וארץ, לזה אמר שאין כאן משע זה שכבר אמרתי להם לישראל שאני הולך להזמין עדים עליהם (מ"ל), ואמר וכן ותשמע הארץ, פי' גם זאת היא בדרך זה כמו האזינו השמים שגם הארץ תשמע התראתי, הגם שלא אמר בארץ ואדברה, מפני שכן דרך המדבר והכותב (ובפרט שירה) לשנות אמרותיו בנוסחאות שונות, ומה דלא כיליניהו בהדי לומר האזינו שמים וארץ ואדברה, משום שהשמים מכובדים יותר מן הארץ (רא"ם), וזה פשוטו ופשוטו ונכון הוא, ורבותינו בספרי אמרו לתד לישנא זו"ל לפי שהיה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים ולפי שהיה רחוק מן הארץ לפיכך אמר ותשמע הארץ אמרי פי' צא ישע"י וסמן לדבר ואמר שמעו שמים והאזיני ארץ שמעו שמים והאזיני ארץ שהיה קרוב לארץ עכ"ל הספרי, וכן כתב יוצ"ע, הנה פי' אומרים שהיה משה קרוב לשמים ידוע לכל בר ביה רב, שהלא עלה שמים לקבל תורה ושהה שם ק"צ יום נשמתו וגופו הק' והמוזק לחם לא אכל וגו' והיה רחוק מן הארציות כרחוק מזרח ממערב, ולשון רבותינו בעלי חס' לפי שאומנתו של משה בשמים, ובדברי רז"ל אלו מיושב שמאחר שחלקן למה שניה לשון הפך מישע"י, אצל אינו מיושב עדיין למה באמת חלקן וצריכין אנו לדברי הרא"ם משום כבוד שמים: ג) כוונת הקושיא, בשלמא בלא האמור יכולנו לומר דבלא כוונה דיבר אליהם לפי שהיו שם לפניו אמר האזינו כדרך המתאמת שאומר לערו לכל מי שמלא, וכמו ישע"י הנביא שלא העיד בהם כלום אלא אמר בניס גדלתי וגו' ואמר שמעו שמים וגו', אצל לפי מה שאמרנו שהומינם לעדים למה דוקא שמים וארץ, ועוד הלא עוגש מן השמים אין צריך התראה ועדים, ועוד מה יועיל ההתראה עתה אם יעשו המועבות שנים רבות אח"כ, וע"ז מירץ ב' מירוצים; ה) שה"י אין זו התראה כדי שיעשו, אלא שלא יבואו בטענה שלא מגיע לנו כל כך קללות ופורענויות ובפרט הסתרת פנים וגלות חוץ לארצם, יטענו ויאמרו יעניש הקב"ה אותנו בחוץ ארצינו ולא יסתיר פניו וזה יגרום פורענות בלי גבול יותר מן הראוי, לזה העיד עליהם בהתראה שקבלו עליהם כל זאת בצרית, ודוקא שמים וארץ שהם קיימים, והגמלת יעקב כתב שצורך העדים כדי שישמעו ישראל שיש עדים ועל ידי זה יזהרו ביותר, והשנית כדי שהעדים בעצמם ישלמו להם מעשיהם בין לטוב ובין לרע, וזה מיושב למה דוקא שמים וארץ ולא הרים וגבעות, ובפ' נצבים (ל' י"ט) מביא רבינו טעם

אור החיים

לב) א. האזינו השמים וגו'. יש להעיר והארץ או שמעו שמים וארץ, ג' למה לשמים אמר ראשונה למה אמר ואדברה לשון האזנה ולא ארץ אמר לשון שמיעה, ד' למה ולא אמר על זה הדרך האזינו השמים דברי"ה, ז' לשמים אמר לשון לוי האזינו לנוכח ולא ארץ אמר למה לא כלל אותם יחד ויאמר האזינו השמים ותשמע"י שהיה לו לומר ושמעני הארץ, ח' למה

אור בהיר

א) כי כשהתחיל לומר האזינו היה לו לסיים מה שיאזינו, הגם שמוכן מאליו, על כל פנים למה לא דיבר בדרך ישר, הלא אין צריך להאריך לשון, ואדברה. ב) והוא לשון נסתר, כלומר אני אדבר והיא תשמע.

לשמים אמר ואז פו אמורה רכה. אמר אמרי. ורו משה שהיה קי וגו' ישעיה שז שמעו שמים מהדקדוקים" לומר, וקודם האזינו, והנה כ און, והשני ת שהשמע רחוק ו שבלא הטוית א יגיד שכל כך א אמר האזן, ודן סובלת גם כן דו ובה יתישבו שקדמוניו בחרו לתורה"י, ובענין הפירוש מנגד הלכה, ומה גכ בפסוקים) כאשר מישיבים זו כל שהשמים הם עו משה שיטו אזנו אזנכם לשמוע מעלמתי) בלא ויכולה לשמוע ח אומרו אמרי פי זה הרוחנו ישוב ואחד קרוב לזה לו, לרחוק קרא

ג) וכי יש אמרים של בדרך הא' ח) ו הלכה. ט) שהפי מיושב דקדוק א' וה' למשה לכוונתם בחורה וגו'. יד)

יזרף כמאר אקתי גזל כאל אמרתי - גזלתי המיזוש וגו' קטו

וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי: ב יַעֲרֹף אֶרְעָא אִמְרֵי פְמִי ב יְבַסּוּ פְמִטְרָא

לקט בהיר

רש"י

אחר על שמים וארץ כדי שילמדו מהם שלא שינו את מדתם, משום דשם מדבר לישאל והוכיחם וטעם זה ג"כ מתוכחה היא, אבל כן מדבר אל העדים שידעו ויבינו מה הוא עדותן (ד"ד), ויש שאין גורסין „ועוד“ אלא לעולם ועד, ולפי"ז הוא כולו טעם אחד, ויהיה פירוש, כי היאך יעידו שמים וארץ הלא אין להם פה ואין אומר ואין דברים, אלא זו יהיה העדות שיתנו שכן ועונש וזוה מעידים שקבלו עליהם הברית (כ"י): (ד) לעולם בעולם הזה, ולא לעתיד לבא (מ"ל), וכן תרגמו יוב"ע, וכן שנינו בספרי עמידה כנסת ישראל שנאמר לפני הקב"ה רש"ע הרי עדי קיימים שנאמר העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ אמר לה הרי אני מעבירן שנאמר (ישעי' ס"ה י"ז) כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה וגו': (ה) רק ואח"כ, ור"ל שגם האבדות מן הארץ וגלותם יבא על ידי שמים וארץ שנאמר יהיו ברעב וצמא יינתנו ציד אויב ג"א), ויש להוסיף ולהרחיב דברי הגו"א אלו, שהרי צ"ו ואמתן אמר הכתוב העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי „אבוד תאבדון“, הרי שעדותם לא רק על השבע והרעב, אבל בדפוס הראשון מסיים מאמר זה בהוספה ור"ל דין כאמור יד העדים תהיה זו בראשונה ויד כל העם בראשונה עכ"ל, והגם שנאמר שתלמיד אחד כתבו בפנים אעפ"כ נראה שכוון הוא בדת רבינו, שהרי אמר בלשוננו ואם יתחייבו מהיה בכם יד העדים „תחלה“, ולפי"ז יהיה כוונת רבינו לומר משל דומה לנמשל, שמים וארץ הם יד העדים והאומות הם יד כל העם: (ו) ר"ל אין זה זווי שמזווה ואומר שילמדו

שם קיימים לעולם" (ספרי), ועוד* שאם יזכו ויזוהו העדים ויתנו שכר* הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו עלם, ואם יתחייבו תהיה בכם יד העדים תחלה (שנאמר) (וי"א י"ז) ועל את השמים ולא יהיה מער והאדמה לא תתן את יבולה, ואחר כך ואבדתם" מהרה על ידי האומות (תנ"ח - ספרי): (ג) יַעֲרֹף כַּמִּטְר לַקְהִי. זו היא העדות שתעידו" שנינו נוטחאות - ולא עוד אלא - לעולם ועד שאם... שכן שטמור ודברי טי י"ב.

אור החיים

אמרי פי כי בגוף להיות עבדו רחוק מהמושכלות לריך אמירה רכה לשמוע. עוד נתכוון לדבר עם הדרגות הנמצאים בישראל, אחד הם גדולים וראשיהם, צ' המה המון העם שאין להם שם בעם, וכינה לגדולים בשם שמים שם במדרגה גדולה, והקדימם, ודיבר להם בלוי האזינו השמים, ואחר כך אמר ותשמע הארץ פירוש מעלמן ישמעו ההמון הנמשלים לארץ כשיראו גדולים הולכים בדרך נכון, וכאומרים ז"ל (זוהר ח"ב ל"ו): וזה לשונו אי רישא דעמא אחתקן כולא אחתקן. עוד ירמוז אם יאזינו דברי תורה אז יהיו נקראים שמים, וכוא אומרו האזינו בזה אחס נחשבים שמים, על דרך אומרו (תהלים פ"ב) אני אמרתי אלהים אחס, וכמו שהארבעו בפרשת בראשית (ו' ג') שעל ידי מעשה הצדיקים גם החומר מהפכים אותו ועושים אותו צורה, ועל ידי מעשה הרשעים מהפכים הצורה לחומר, וכבר אמרנו כי הצורה תתיחס בשם

שמים" (שמים" והחומר יתיחס בשם ארץ, ואומרו ואדברה פירוש לא בשעת הטובה לבד האזינו אלא אפילו בשעה שידבר קשות בתוכחות על עון לריכין להאזין, ואומרו ותשמע הארץ וגו') פירוש שאפילו אחר פרידת הנפש מהגוף ותשאר בחינת הארץ לבדה אף על פי כן תשמע הארץ אמרי פי, פירוש על דרך אומרים בספר הזוהר (ז"ח בראשית כ') וזה לשונו לאינה וראינה וגו' עתידה צה קול לאתערא בכל ליונא וליונא צבתי קברי ואומרת לאינה וראינה פוקו מתחות בלאותא דעפרא ואתערו משנתכון צנות ליון כמא דאת אמר מה הליון הלז ע"כ, הוא המאמר שמצטיח ה' לצדיקים שישמע גופם אחר שיביה בארץ, וכוא אומרו ותשמע הארץ אמרי פי, וממולא דבר אתה למד שמי שלא יאזין דבר ה' לא ישמע גופו כשוכן בארץ את קול הכרוז הכוא ולא יהיה עפרו ננער:

אור בהיר

ב. יַעֲרֹף כַּמִּטְר לַקְהִי. כמטר לקחי"ו פירוש על דרך (יח) לשון עמיד. (יב) מה כוונת הכתוב בלשוננו שמהיה המורה

אולפני יתקן ברוחי ממן

שאינו אומר צי חיים לעולם כ יערפוי השם יעוף*, וכן (תכ כ"ח): תול בנ שהמטר יש צו שינו נוטחאות - תתי. ומעגליך דרכים: כמו יערפון על דרכים, שלא ראי

אומרים ז"ל (ו) וכו', יכוון הכה לזון ולפרנס כ שיעור הכתוב וכאילו אמר וי הוא שואל מה פירסחו, וממו מפייהם טיפי מה שפירשו צ פירוש אם ראי שכינה ללימוד למעשה המטר שהמטר מניעו החורה הערפי: תאצו וגו' ואז צמלות שונות שצכתב ותורה לקחי שבי נתו אלהים, והגם כלולים כל מה פי"ג), וכנגד

כמטר, ולמה למשל אצ לשון זה, וכן: בדבר הניקת מיד:

כְּשֶׁעִירָם עַל־דָּשָׁא וְכַרְבִּיבִים עַל־י
עֵשָׂב: ג כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבו גְּדֹל

דְּתָאָה וְכַרְבִּיבִים מִקְּוֹשָׁא דִּי עֵד
עֵשָׂבָא: ג אֲרִי בְּשֵׁמָא דִּי אָנָּא
מְצַלִּי הָבו רְבוּתָא קְדָם אֲרִהָנָא:

לקמ בהיר

רש"י

כלומר נחמיהם זהם טעם ערב כמו כן דברי תורה, ועוד
דרשות ופירושים רבים עיי"ש: (י) אותו כלי שהיין נופל בו
מן הגת קרוי צור (רש"י מו"ק י"ב.): (יא) שי"ן
שמאלית וסמ"ך ממחלפין והיינו הך (במ"ח), ונקטת
ספרים הגוסס מחזיקין, והוא טעות, שאין הענין כאן לשון
אחיזה אלא לשון חוק, וצריך להיות מחזיקין בלא
יו"ד: (יב) ופירש"י שם יורה חלום נקשה, וטיפי מטר
אלו קבלו שמש העלם רביבים על שם שהם קצים
ומרקיס: (יג) יותר מפורש ענין זה בפי בראשית (א' י"א)
תדשא הארץ עיי"ש, גם מה שהקשה על זה הרמב"ן ז"ל
ושאר קושיות, ומה שחילצנו בשם הד"ד עיי"ש:

ומי שהיה צורו מלא יין: כשעירים. לשון (תהי קמ"ה
ח" רוח סערה"ם), כתרוננו כרוחי מטר, מה
הרוחות הללו מחזיקין* את העשבים ומגדלין אותם
אף דברי תורה מגדלין* את לומדיהן (ספרי):
וכרביבים. טיפי מטר, נראה לי על שם שורה
כתן נקרא רביב, כמה דאת אמר (ברא' כ"ט כ"י) רוביב
קשת: דשא. ארצרי"ן, עטיפת הארץ"י מכוסה
צירק: עשב. קלה אחד קרוי עשב וכל מין ומין
לעלמו קרוי עשב: (ג) כי שם ה' אקרא. הרי כי
שינוי נוסחאות * מחזיקין. * מחזיקין את לומדיהן ומגדלין אותן.

אור החיים

שהטל לא מפסיק קיץ וחורף יומם ולילה כמו כן
תורה שבעל פה אין לך זמן שאינו זמנה, ואל תקשה
שהטל יפריחוהו השמש"י כי אין המניעה מלד
הטל"י:

לסבול כדמיון זה מצות התורה כל אחד כפי כח
שיכול להשיג, ויש צוה להקל ולהחמיר להקל על מי
שאינו יכול להשיג יותר, ולהחמיר על מי שיכול
הרבה ששולחן ממנו הכל ואפילו מעשה מרכבה:
ג. כי שם ה' אקרא"י. הכוונה כי הדבר אשר
אליו יכוון במאמרו הוא שם ה', על דרך אומרים
ז"ל (זוהר ח"ג ז"ח): כל התורה כולה שמותיו של
הקב"ה, ועליה הוא אומר יערוף כמטר לקחי
שהיא התורה שהיא שמו יחצרך, ופירש אקרא
מלשון יקרא"י, עוד רמז שהגם שחלה להם עסק
התורה בעל ומטר לא תהיה הכוונה בלימוד על
זה"ל, אלא לקרות בספר תורת ה', והוא אומרו כי
פירוש יהיה הטעם שם ה' אקרא פירוש לקרות
בחורתו שהיא שמו יחצרך כדי שיתן גודל
לאלהינו"ל, וזו תקרא תורה לשמה לגדל ולפאר
שם כבודו, ואומרו אקרא"י הוא מה שיעשה כל

אור בהיר

בארץ ישראל. (בז) ואם כן אינו מדיר. (בז) אבל הטל מלד עלמו יהיה מדיר בלי הפסק אם לא יפריחוהו השמש. (בח) מטר
ועל ככל ישנו, ומה זה עוד שעירים ורביבים. (בט) כפי הנראה המחבר ז"ל מפרש חיצת שעירים מלשון חוט השער, כלומר דק,
או מלשון לעירים, שעיר כמו לעיר, ורביבים מלי רבב על בגד שהוא יותר רחב, או מלשון רב, וזה הפך פ"י רש"י ז"ל, וגם דשא ועשב
אינם כפירוש ז"ל. אבל ברבינו בחיי איתא כדרכינו. (ל) מה הענין פסוק זה לכהן. (לא) ומצינו כי נחייט טעם עו"ה, בעבור
שכונתי לייקר שם ה' על כן עליכם ליתן גודל. (לב) הגם שבאמת מביא ברכה בגשמיות וברוחניות. (לג) מה שאין כן אם למד
להנחת עמנו אין גודל. (לד) ופירוש אקרא אינו משה ולדרך זה הי"ל תקרא או מקראו.

ד תקיפא דש
כף ארחתה ד
דמן קדמויה

משמש בלשון י
הארץ, כשאקו
לאלהינו וזרכ
שעוין צרוך
שבמקדש"י: (י)
שהוא חזק"י
בשטף"י הוא
(ספרי): אל או
הבא*, ואף
לאמן את דברי
שינוי נוסחאות * שמו
לברכת התורה
אמן כי שם ה' ל
בגבולין, ורבינו
וגבורו ומביא
הקדים ואומר כ
אשר לצ צשר וו
ברוגו ומכה כפ
אמונה כלומר ל

אחד מהם"י)
רע"ג) שנפשו
ולא דור המז
העוסק בחור
התורה של י
יראה אומרו
אחר כך שהו
שאמרו ז"ל (י
יושב תהלות
עד שאמרו ל
היה לו נחמ
ואלחי המלא

לד) פי משה
הוא הוא בעלמו
ישראל. טל

ד תקיפא דשמיין עובדוהי ארי
פלא ארחתה דינא אלקהא מהימנא
דמן קרמוהי עורה קא נפק דמן

לאלהינו: ד הצור תמים פעלו כי כל
דרכיו משפט אל אמונה ואין עול

רש"י

לקט בהיר

משמש בלשון כהשר"י, כמו (ויק' כ"ג י"י) כי תבאו אל
הארץ, כשחקרה ואזכיר שם ה' * אחס הצו גדול
לאלהינו וזכרו שמו (ספרי), מכאן אמרו (יומא ל"ג)
שענין צרוך שם כבוד מלכותו אחר זכרה
שצמקדש"י: (ד) הצור תמים פעלו. אף על פי
שהוא חזק"י כשמביא פורענות על עובדי ר'ונו לא
בשטף"י הוא מביא כי אס צדין כי תמים פעלו
(ספרי): אל אמונה. לשלם לנדיקים נדקתם לעולם
הבא*, ואף על פי שמאחר את חגמולס"י סופו
לאמן את דבריו (ספרי - תענית י"ה): ואין עול. י"י אף

שינוי נוסחאות שמו ואימותו. לעמוד לבא.

יד) כי לשון "כאשר" וכלל בלשון "אס" שהוא אחד
משימושי "כי", וכמו שביארנו זאת כבר כמה פעמים,
והכוונה בזה, שעד עתה דיבר לשמים וארץ הזמינס ואמר
להם שישמעו מה שמדבר לישראל תורה שנתתי להם הייס
הוא וכו' כלומר לא התראתי אותם בדרך גזירה ורק בקללות,
אלא גם בדרך נאה ויפה בצרכות כשישמעו, ועתה הופך
פניו לדבר לישראל, לזה הקדים לומר שהולך לקרוא בשם ה',
ואחס הצו גדול וזכרו שמו כלומר היו מודים על האמת
ותקבלוה, זה פשוטו, ודרך אגב אמרו מאכאן חז"ל וכו'
(בא"י): (טו) צמקדש- שהוגה את השם ככתיבתו, אבל
חזק למקדש עונין אמן (ספרי), ובצרכות כ"א איתא מנין
לזכרת התורה מלפניה שנאמר כי שם ה' אקרא וכו' ופירש"י
לפתוח בדברי שירה אמר אני מצרך תחילה ואחס ענו אחריו
אמן כי שם ה' אקרא בצרכה אחס הצו גדול לאלהינו באמן הכי מפרשי לה ביומא עכ"ל, א"כ גם עניית אמן יולא מפסוק זה
בגזלין, ורבינו כאן חד מנייהו נקט (צל"ד): (טז) זה פי' מיצת זור, כלומר מננה הקב"ה לזור בזמן שמראה חוקו
וגבורתו ומביא פורענות כלור שהוא חזק וקשה (רא"ם), וכל הפסוק הזה שלפנינו היא הקדמה לאשר עמיד להתרות בהס,
הקדים ואומר כלל גדול שהקב"ה מדקדק כחוט השערה לשלם לכל אחד פעלו המגיע לו בין לטוב בין לרע, ואפילו בני אדם
אשר לב צער ועניים גשמיים להם מודים ומנדיקים את דינו (בא"י): (יז) כמו בן אדם המקנא קנאתו אינו מדקדק
ברגזו ומכה כפי כמו אפילו הוא יותר מן הראוי: (יח) ובשעת עשייה אין נראה שבר נדקת הנדיק, לזה קראו להקב"ה אל
אמונה כלומר אל נאמן: (יט) אס כבר אמר שהוא נאמן צריך לומר שאין עול, אלא אפילו נראה כעוולה לבני אדם אין

אור החיים

הצו גדול ומעלה לדבר זה שאינו חפץ ליקרא אלא
אלהינו, והוא אומר לאלהינו כי באמנעות
שקוראים בתורה שהוא שם ה', והוא אומר כי
שם ה' אקרא"י בזה כשמשבחין העליונים ואומרים
ברוך ה' אלהי ישראל שבת זה יש בו גדולה ושבת,
מה שאין כן כשאין ישראל עוסקים בתורה"י)
ואומרים המלאכים ברוך ה' אלהי ישראל שבת זה
גרוע מאד מטה מטה וישחקק הדבר שהרי הם
מכחישים חס ושלוס כשאין עוסקין בתורתו
שבאמנעותה יחס אלהותו עלינו, ורבותינו ז"ל
דרשו הרבה דרשות (ספרי) וכפטיש וגו':
ד. הצור תמים פעלו"י) פירוש לפי שקדם

אור בהיר

לד) פי' משה מדבר בשם כל אחד ואחד כלומר בזה הלשון יאמר כל אחד כשילמוד. לז) הגם שמדבר אל אחים הלא זה האמר
הוא הוא בעלמו. לז) פי' בעבור שאני לומד בתורה בשביל זה יש גודל צחיבת אלקינו. לד) אלא מתדמין ככל הגוים בית
ישראל. ה) פירושו של רש"י ז"ל נאה מתוק ומתקבל, אבל צריך לדעת הסייכות למה שלמעלה, גם למה כפל תמים פעלו דרכיו

י ער
אנא
תנא:
י קמ"ח
מה
אותם
(ספרי):
שורה
יבה"י
יכוסה
י ומין
י רי כי

פי כח
על מי
שיכול
רכבה:
י אשר
אומרים
זין של
לקחי
אקרא
עסק
יוד על
מרו כי
לקרות
גודל
ולפאר
שה כל

ד) מטר
ומר דק,
זא ועשב
ג בעבור
אס למד

אָמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יִבְיֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַמִּנְחָה בְּכַלִּי מִהוֹר בֵּית יְהוָה: כֹּא וְגַם־מֵהֶם
אָקַח לְכַהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר יְהוָה: אֲכַבֵּי
כֹּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה
אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לְפָנַי נֹאֵם־יְהוָה בְּן

וּבְכִרְפָּרָן וּבְחֹשֶׁבֶתָן עַל
מִזְבֵּחַ דְּקוֹדְשֵׁי לִירוּשָׁלַם
אָמַר יי כִּמָּא דִּיתִּתּוֹן פְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יִת קוֹרְפָנָא
בְּמִנָּא דְכִי לְבֵית
מְקֻדְשָׁא דִי: כֹּא וְאָף
מְנַהוֹן אֶקְרַב לְמַהוֹי
כְּתִנָּיא וְלֹאֵי אָמַר יי:

כב ארי כמא דשמיא חדתין וארעא חדתא דאנא עביד קימין קדמי אמר יי בן יתקים

רש"י

כאשר יביאו. מנחה בכלי טהור לרצון, כן יצילו את
לחייכם למנחת רצון: (כא) וגם מהם אקח לכהנים
ללוים. מן העמים המצילים אותם ומן המוצאים לקח

מצודת דוד

כאשר יביאו וכו' בכלי טהור. כמו שמביאים ישראל
את המנחה לבית ה' בכלי טהור, כן יביאו הגוים את
ישראל בבגדים טהורים ונאים ובמרכבות נאות
ומכובדות: (כא) וגם מהם. גם מהמובאים אקח להיות
כהנים ולוים מאותם שהיו ממשפחת כהונה ולויה, עם
כי נשכת זכרם בהיותם בארץ רחוקה והיו מחזיקים

רד"ק

אלקנה הרמתה על ביתו (שם כ יא) כמו אל ביתו,
והדומים להם: (כא) וגם מהם. כלומר אפילו מאותם
שהיו משוקעים בגוים באיים הרחוקים, עד שלא נודע
זכרם, ולא עלו עם אחיהם בית ישראל מן הגולה,
ואפשר ששינו קצת מן הדת, אעפ"י כן מהם אקח
לכהנים ללוים, אותם שהיו כבר ממשפחות כהונה
ולויה, אקח אותם הכהנים להיות כהנים משרתים לפני,
והלויים לשרת כמו הלויים לשוררים בשיר בכנורות
ובנבלים. ובדברי רבותינו ז"ל וגם מהם אקח, משהם
מביאים אותם ומנחתם, והם באים לילך, והוא זה
ישראל וזה כהן וזה לוי, כגון שנמכרו לעבדים
ונשחכחו, ועל אונס נעשו גוים. אמר רבי אליעזר וגם
מהם אקח, שהם מביאים את ישראל למלך המשיח, כל
מי שיהיה בהן ישראל או כהן או לוי, גם מהם אקח
מן המביאים ומן המובאים. ויונתן תרגם ואף מנהוין וגו'.
ואדוני אבי ז"ל פירש וגם מהם אקח לכהנים ללוים,
לצורך הכהנים, להיות להם חוטבי עצים ושואבי מים.
וכן אמר בבבא נזירא זכריה (יד כא) ולא יהיה כנעני עוד

מדרשי חז"ל

כב כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו'.
שמים חדשים וארץ חדשה אין כתיב כאן, אלא השמים
החדשים והארץ החדשה, אפילו שמים וארץ העתידים

וְרַעְבּוֹן וְשׁוֹמְכוֹן: כִּי וַיְהִי
כִּזְמַן רִישׁ יָרַח בֵּינָה
וּכְזְמַן שָׂבָא בְּשָׂבָא יִתּוֹן
כֹּל בְּשָׂרָא לְמַסְגֵּד קִדְמִי
אָמַר יי: כִּי וַיִּפְקֹן וַיִּחְזוּן
בְּפַגְרֵי נְבָרִיא חִיבִיא
דְּמַרְדּוֹ בְּמִימְרֵי אַרְי
נִשְׁמַתְהוֹן לֹא יְמוֹתוֹן
וְאִשְׁתְּהוֹן לֹא תַמְפִּי
וַיְהוֹן מְתַדְנִין רְשִׁיעִיא
בְּגִיהֶנֶם עַד דִּימַרְדּוֹ
עַל־יְהוֹן צִדִּיקִיא מִסְפָּה
חִזְנָא:

אלהינו (דלניס כע כמ). כן מפ
ניהנס: דראון. לשון ציון.

מצודת

כג מדי. ענינו כמו מתי. וכן
חדש. כן יקרא ראש החדש. ו
כד בפגרי. כן יקראו גופות ההו
די ט: תולעתם. מלשון תולע
אש: תכבה. מלשון כבוי: דר
עולם. (דעלא יט ט): לב

יהושפט, לראות בפגרי מחנה
שבעה חדשים בעוד שלא קב
הרימה האוכלת בשר ההרוגי
ומגוג יה

השמים והארץ: (כג) והיה מ
מחודש לחודש, ומילת די כ
בלא הפסק. וזכר שני זמו
והרחוקים לרחוקים, כמו מש
ריחוק הארצות וקרבתם לירושו
כל בני אדם ואפילו שאר העו
(את) שם קדשו (תהלים קמה נ
זכריה יד טו) כי כל הנותר
ירושלם, יעלו מדי שנה בשנ
צבאות ולחוג את חג הסוכות.
מלחמת גוג ומגוג תהיה באותה
אותם הגוים שיבואו להשתח
משכת לשבת, יצאו חוץ מי
לראות בפגרי מחנה גוג ומג
לעשות כנגדו להגלות ישראל

תרגום יונתן

ישעיהו סו

תקט

יַעֲמֹד זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם: כַּג וְהָיָה מִדֵּי-חֹדֶשׁ
 בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל-בָּשָׂר
 לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֹר יְהוָה: כַּד וַיֵּצְאוּ וַרְאוּ
 בְּפַגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִי תוֹלַעְתֶּם
 לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דְרָאוֹן
 לְכָל-בָּשָׂר:

זרעכון ושומכון: כג ויהי
 בזמן ריש ירח בירח
 ובזמן שבא בשבא ייתון
 כל בשרא למסגד קדמי
 אמר יי: כד ויפקון ויחזון
 בפגרי גבריאי חביביא
 דמרדו במימרי ארי
 גשמתהון לא ימותון
 ואשתהון לא תמפי
 ויהון מתדנין רשיעיא
 בגיהנם עד דיימרון
 עליהון צדיקיא מסת
 חזינא:

והיה מדי-חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר
 להשתחות לפני אמר יהוה:

רש"י

אלהינו (דנניס כט כח). כך מפורט באגדת תהלים (פו ו): (כד) תולעתם. רימה האוכלת את נשרים: ואשם.
 גניהנס: דראון. לשון ציון. ויומנן תרגס כמין שמי תיבות, די ראייה, עד דיימרון עליהון לדיקיא מיסת חזינא:

מצודת דוד

(כג) והיה מדי חדש בחדשו. מתי שיהיה ראש חדש,
 והוסיף לומר בחדשו, רוצה לומר בראש חדש עצמו
 ולא יעבור הזמן, וכן ומדי שבת בשבתו: יבוא כל
 בשר. רוצה לומר כל בני אדם, אפילו שאר העמים:
 להשתחות לפני. בבית המקדש: (כד) ויצאו. העמים
 הבאים להשתחות לפני ה' יצאו מירושלים לעמק
 יהושפט, לראות בפגרי מחנה גוג ומגוג שפשעו באל יתברך וחשבו להגלות את ישראל. וזה יהיה בתוך אותם
 שבעה חדשים בעוד שלא קברו אותם, וכמו שנאמר וקברום וגו' שבעה חדשים (יחזקאל לט יב): כי תולעתם.
 הרימה האוכלת בשר ההרוגים ההם לא תמות, והאש הבווער בהם לא תכבה: והיו דראון. פגרי מחנה גוג
 ומגוג יהיו לחרפה ולבזיון בעיני כל בשר הבאים להשתחות לפני ה':

מצודת ציון

(כג) מדי. ענינו כמו מתי. וכן מדי עברו (לעיל כט יט):
 חדש. כן יקרא ראש החדש. וכן מחר חדש (ש"א כ יב):
 (כד) בפגרי. כן יקראו גופות ההרוגים. וכן כפגור מובס (לעיל
 יד ט): תולעתם. מלשון תולעת ורימה: ואשם. מלשון
 אש: תכבה. מלשון כבוי: דראון. ענין ציון וכן לדראון
 עולם (דניאל יג ט): לכל בשר. לכל אדם:

רד"ק

שכתוב וקברום בית ישראל למען טהר את הארץ
 שבעה חדשים (יחזקאל לט יב), אפשר כי באותם שבעה
 חדשים יראו משפט הרשעים ההם: כי תולעתם לא
 תמות ואשם לא תכבה. והאש תהיה לאות בהם. וכן
 התולעת תהיה גם כן אות, שלא תמות מפני האש: והיו
 דראון לכל בשר. לאותם שבאו להשתחות להשם,
 כמו שאמר יבוא כל בשר להשתחות לפני. וכשיצאו
 ויראו בהם משפט הנגזר להם, ויראו פגריהם מלאים
 תולעים אוכלים אותם והאש הבווער בהם, יעלה באשם
 כאפם ויהיה מאוס להם וילכו מפניהם, אחר שראו
 משפטם לא יוכלו לעמוד שם שעה מרוב הסרחון.
 ונילית דראון ענין מיאוס, וכן לדראון עולם. ועיקר
 מלת דראון היא תולעת, מלשון רז"ל (פיה ט ב) הדרא
 והכנה שכתבואה כשרין, מפני שאין בהם ליחה. ויש
 מפרשים שזה הוא יום הדין לפושעי ישראל, ויצאו
 הצדיקים חוץ לירושלם בגיא בן הנגס ושם יראו

השמים והארץ: (כג) והיה מדי חודש בחדשו. כמו
 מחודש לחודש, ומילת די מורה על התמדת הדבר
 בלא הפסק. וזכר שני זמנים הקרובים לקרובים
 והרחוקים לרחוקים, כמו משנה לשנה או יותר, לפי
 ריחוק הארצות וקרבתם לירושלם: כל בשר. רוצה לומר
 כל בני אדם ואפילו שאר העמים, וכן ויברך כל בשר
 (את) שם קדשו (תהלים קמה כא). והנה ראינו בנבואת
 זכריה (יד טז) כי כל הנותר מכל הגוים הבאים אל
 ירושלם, יעלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך ה'
 צבאות ולחוג את חג הסוכות. וטעם בחג הסוכות, כי
 מלחמת גוג ומגוג תהיה באותה הזמן: (כד) ויצאו וראו.
 אותם הגוים שיבואו להשתחות מחודש לחודש או
 משבת לשבת, יצאו חוץ מירושלם לעמק יהושפט,
 לראות בפגרי מחנה גוג ומגוג שפשעו באל וחשבו
 לעשות כנגדו להגלות ישראל מארצם, וזה יהיה קרוב
 ליום המשפט. ואעפ"י שיקברום בית ישראל, כמו

דילך אמר לו יתכנס הוא ובניו ויהיו מהשיבה שלך. אמר רבי שמעון זמנא יתייהב ליה. יהבו ליה זמנא אמר רשב"י יתן לו זמן, נתנו לו זמן.

ונפק מתמן מודעו, וזלגן עיניו דמעין ויצא משם מוועז וזלגו עיניו דמעו. אודעו רבי חייא, ובכה ואמר, זכאה חולקהון דצדיקייא בתהוא עלמא, זכאה חולקיה דבר יוחאי דזכה לכך נודעו ר' חייא ובכה ואמר זכאים חלקיהם של הצדיקים בעולם ההוא, ואשרי חלקו של רשב"י שזכה לכך. עליה כתיב עליו כתוב להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. בראשית. ר' שמעון פתח, ואשים דברי בפך. זכמה אית ליה לבר נש לאשתדלא באורייתא יממא ויליא כמה יש על אדם להשתדל בתורה יומם ולילה בגין דקב"ה ציית לקלהון דאינון דמתעסקי באורייתא כיון שהקב"ה מצייית לקולם של אלו המתעסקים בתורה ובכל מלה דאתחדש באורייתא, על ידא בתהוא דאשתדל באורייתא, עביד רקיעא חדא ובכל דבר המתחדש בתורה ע"י זה שמשתדל בתורה, עושה רקיע אחד. תנן למרנו בההוא שעתא דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דבר נש באותה שעה שרבר תורה מתחדש מפיו של אדם ההוא מלה סלקא ואתעתרת קמיה דקב"ה אותו דכא עולה ומעידים עליו לפני הקב"ה. וקב"ה נטיל לההיא מלה ונשיק לה והקב"ה נוטל את אותו דבר ונושק אותו ועמר לה בשבעין עמרין גליפין ומחקקן ועוטר אותו בע' עטרות מפותחות ומחוקקות. ומלה דחכמתא דאתחדשא ודבר החכמה שהתחדש סלקא ויתבא על רישא דצדיק חי עלמין

המשיח שכנת בא הקץ לגלות הגיע, והוא היה יודע שיש עוד שצריך לבוא לעולם העשיה ו הם עוד ממה שפלו מחטא או הקליפות, והם צריכים לעלות ולו בעוה"ז. וזה מארזיל אין כן שיכלו כל הנשמות שבגוף x ולכן הריס קולו בכביה ואמר מה הנשמות.

לבוש מדים איתא במסכת ברכ שלח להו רבי יהושע לבי מדרשא מרא ילבוש מרא, ומאן דלא יימר ליה למאן דלביש מרא שלח אלכשיה. וכתב רש"י ולה"ז דר הגייל ללבוש המעיל ילבוש. ע הוא מרא הוא לבוש ארה"ר מר אר"ס. וקודם חטאו היה לבוש (באה א') ולאחר החטא נעשה עה והוא שתערב או עץ הדעת טו וכאן בעינינו, לפי שרבי חייא ו עצמו לעלות מבחינת כחונה עור לו וכבר בא למדרגת מרא דהיינו לבו ארה"ר קודם החטא, לכן אמר משי מאן יתיב כא, כלומר, מי נתן כו שהוא עדיין מעולם העשיה ויש לו ארם קודם החטא. ולכן הוגיש במל עלמא, כי זה היה חירוש שבשילו ניתן להגיע למדרגת כחונה א

זמנא כלומר, שרשב"י היה סבור אמר שתיקן ומיר ישאור שש לבן יכול להיות כך הרי הם בני אדם ו העשיה שיש להם נופים. ועוד הרי בארץ שלא יחסא ואין תיקא אוו שיעשו תשובה. ועוד י"ל זמנא יתי כלומר, איך אתה יכול לומר שסיטל תיקן ומיר מעולם העשיה ויבואו לו הקב"ה נתן להם זמן קצוב כמה של בעולם העשיה הוא, איך אין יכולים ל קודם זמנא. והענין הוא כי לכל א קצוב כמה שנים חיה כדי לתקן נשו ולהעלות ככל יום ויום יוצינן במספר כמחשבת הבריאה, ואיך לא יתכן כעת. דמשק אליעזר.

ר"ש פתח הגבול בין פתח ר"ג ר"ש פתח. כשהיה רשב"י פתח הע העליונים חתילה וכל הנשמות המלאכ מתכנסין לשם לשמוע ממנו דברי ו סודות התורה שלו, או אומר פתח רי כבר מצא פתח פתוח. וכאשר היה מתחילה שהעולמות אינם פתוחים עד החתיל ר"ש פתח, כי הוא היה הגורם לל העולמות.

תורה שככתב ותושבע"פ ז"ל ו אליעזר: אקרי לן אחי הנעים הקדמה מזה תבין כל שורש המאמר הקודש הזה דע שיסוד אבא היא תורה שבכתב, עילאה היא תורה שבע"פ ונגזר ככ

י ר י ד

ביאור המאמר

נ פ ש

וכתבתי וכתובש"ע שהם חר"מ וכשלומד תורה לשמה דקב"ה ישתדל שעל ידו יתייהרו ויתחברו יתור קב"ה. ואמר אורייתא כי כוללה גם תורה שככתב וגם תושבע"ע יממא ויליא הוא ז"ל בסוד יומם יצוה ה' חסדו ובכליה שירה עמי הפלה לאל חי, וחבור יום ולילה בתורה מביא לחיבור תו"מ יתור קב"ה בגין דקב"ה ציית לקלהון דאינון דמתעסקי באורייתא כיון שהקב"ה מצייית לקולם של אלו המתעסקים בתורה, כי כאשר לומד תורה לשמה נעשה יתור קב"ה על ידו ואו הוא עת רצון ובקשוחיהם מתקבלים ברצון ובכל מלה דאתחדש באורייתא, על ידא בתהוא דאשתדל באורייתא, עביד רקיעא חדא ובכל דבר המתחדש בתורה ע"י זה שמשתדל בתורה, עושה רקיע אחד. והענין הוא כי כמו שנברא העולם ע"י אותיות התורה, כך ע"י שלומד אותיות התורה בקדושה וטהרה, ע"י לימוד זה נעשים וגבראים רקיעים חדשים ומקיים את העולם. תנן למרנו בההיא שעתא דמלה דאורייתא באותה שעה שרבר תורה אתחדשת מתחדשת, היינו על פי הפשט מפומיה דבר נש מפיו של אדם ההוא מלה סלקא ואתעתרת קמיה דקב"ה אותו דבר תורה עולה בסוד מ"ן, ומעידים עליו לפני הקב"ה. וקב"ה הוא נטיל לההיא מלה ונשיק לה והקב"ה נוטל את אותו דבר תורה ונושק אותו, כלומר, שממשך עליה הארה מויווג נשיקן ועמר לה בשבעין עמרין ומעטר אותה בע' עטרות כאילו עסק בע' פנים שבתורה. ודברי תורתו גליפין. היינו רשומים שרברי תורתו נרשמים, וזה מצד אבא ומחקקן ודברי תורתו נחקקים, מצד אימא. לעומת זאת ומלה דחכמתא דאתחדשא ודבר החכמה שהתחדש, דהיינו על דרך הסוד, או אותו דבר תורה סלקא עיין עיונים ד"ה סלקא. ויתבא על רישא דצדיק חי עלמין עולה ויושבת על ראשו של הצדיק

ויהיו מהשיבה שלך. אמר רבי שמעון זמנא יתייהב ליה אמר רשב"י תנו להם זמן להתכונן לבוא לכאן. יהבו ליה זמנא נתנו לו זמן, ועיין עיונים ד"ה זמנא. ולכאורה קשה, אם רצה לקחת את רבי חייא מהעוה"ז לשיבה של רשב"י מדוע הוכרז להמית גם את בניו? והענין שבניו של רבי חייא היו מאתוה"ם בו וכל גדולתו של רבי חייא היה כשהוא עם בניו. וכן משמע ששאל רבי לאלהו האם יש דוגמת אברהם יצחק ויעקב בעוה"ז, ואמר לו איכא, רבי חייא ובניו (כ"מ דף פ"ה).

ונפק מתמן מודעו לאחר שרשב"י סח למשיח את השבועה של מסטר"ן, יצא המשיח משיבתו מוועז. קודם ראינו שכבר הודעו כששמעו על השבועה, וכאן כשיצא שוב הודעו וזלגן עיניו דמעין וזלגו עיניו דמעו על גלות השכינה והוא, המשיח, אינו רשאי להתגלות. אודעו רבי חייא כשרבי חייא ראה את המשיח מוריד דמעו מעזר הגלות, מודעו אף הוא ונתמלא פחד ותורה ובכה על גלות השכינה ואמר, זכאה חולקהון דצדיקייא בתהוא עלמא בעולם הזה. ופירוש הדברים, רבי חייא אמר על עצמו איך צריכים להיות תמיד בבחינת צדיק כדי לזכות שיחשב לעבד ה' במדינות גדולות כמו שהוא עצמו היה וזכה. וכל העבודה היא בעוה"ז דוקא. ולאחר שראה את הנעשה במתיבתא שלו המשך וזכאה חולקיה דבר יוחאי דזכה לכך ואשרי חלקו של רשב"י שזכה לכך. עליה כתיב על רשב"י כתוב להנחיל אוהבי יש הם ש"י עולמות, ותיבה זו רומזת על יוחאי שמעון ואוצרותיהם אמלא היינו אמלא את העולמות בחידושי תורה שלו.

בראשית. ר' שמעון פתח. עיין בעיונים ד"ה ר"ש פתח. ואשים דברי בפך עיין בעיונים ד"ה תורה שככתב ותושבע"פ. כמה אית ליה לבר נש כמה על בן אדם לאשתדלא באורייתא להשתדל בתורה

ספר הגבר
ד"ר פ. י. ו.
י"ג י"ג

כיריב ז"א הוא גיב תורה שבכתב והוא ע"י שאבא עילאה נותן לו כח זה בסוד מה שמו ומה שם בנו. והמלכות נקראת גיב תורה שבכ"פ כאמה כן בתה. ועל זה נבנה המאמר הזה.

איחא חזרי מרשת ויקהל דף ה. כשית סטרין אתאחדן בספר עילאה ואיתו עילאה עלייהו. שית סטרין אתאחדן בספר תהאזה ואיתו עילאה עלייהו. ספר עילאה ספר תהאזה כלא אקרי תורה. מאי בין האי להאי, אלא ספר עילאה איתו תורה שבכתב בנין דאיתו סתימא ולא קיימא אלא ככתב, דחמן איתו אחר לאתגלאה לתתא. ומאן איתו? עלמא דאתי, הוא הבינה. כלומר, התורה שבכתב הוא אבא והוא סתום, והגילוי שלו הוא בתורה שבכ"פ היא הבינה אימא עילאה. ובהמשך המאמר חזרו בפירוט על כך שהתורה שבכתב היא ענין אבא ותורה שבכ"פ הוא ענין אימא.

וכעת נבין את המאמר שלפנינו. הפסוק אומר שאבא עילאה אמר כביכול לויא ואשים דברי, שהיא אימא עילאה תורה שבכ"פ שלה. ודיבור הוא לשון גילוי, וכל אמירה הוא בדבורא ודיבור נבוקבא. לזה אמר אבא לויא כביכול ואשים דברי שהיא תורה שבכ"פ של אימא בפין שהיא המלכות שכנתא תתאה.

עולה ויושבת על ראשו של הצדיק חי העולמים וטסא מתמן ושמא בשבעין אלף עלמין וטס משם ושט בע' אלף עולמות וסליק לגבי עתיק יומין ועולה לעתיק יומין וכל מלין דעתיק יומין, מלין דחכמתא אינון דרזין סתימין עלאין. וכל דברי עתיק הם דברי חכמה סודות סתומים עליונים.

וההיא מלה סתימא דאתחדשת הכא ואותו דבר חכמה הסתום שהתחדש כאן כד סלקא כאשר עולה אתחברת באינון מלין דעתיק יומין מתחבר באלו הדברים של עתיק יומין וסלקא ונחתא בהדייהו ועולה ויורה בתוכם ועאלת בתמניסר עלמין גניזין ועולה ב"ח עולמות גנויים דעין לא ראתה אלהים וזולתך. נפקי מתמן ויוצאים משם ושאמין ואתיין מליאן ושלמין ושמים ובאים מלאים ושלמים ואתעתדו קמי עתיק יומין ומתועדים לפני עתיק יומין. בההיא שענתא ארת עתיק יומין בהאי מלה וניחא קמיה מכלא כאותו זמן עתיק מריח בדבר זה, ונה לפניו מכל. נטיל לההיא מלה, ואעטר לה בתלת מאה ושבעין אלף עטרין לוקח אותו דבר ומעטר אותו בת"ע אלפי עטרות. ההיא מלה טפת וסלקא ונחתא ואתעבידא רקיעא חדא ואותו דבר טס. ועולה ויורד ועושה רקיע חדש. וכן כל מלה ומלה דחכמתא, אתעבדין רקיעין קיימין בקיומא שלים קמי עתיק יומין, והוא קרי לון שמים חדשים וכן כל דבר ודבר חכמה, נעשים רקיעים. עומדים בקיום שלם לפני עתיק יומין, והוא קורא אותם שמים חדשים שמים מחודשים סתימין דרזין דחכמתא עלאה סתומים של סודות החכמה העליונה. וכל אינון שאר מלין דאורייתא דמתחדשין וכל שאר דברי התורה המתחדשים קיימין קמי קב"ה, וסלקין ואתעבידו ארצות החיים עומדים לפני

י ד י ד ביאור המאמר **נ פ ש**

למעלה מהם ואין שום מצוה שתוכל להשתוות עם מצוות לימוד התורה.

נטיל לההיא מלה אחר שמצא את אותו דבר תורה כשר ישר לפניו, לוקח אותה ואעטר לה בתלת מאה ושבעין אלף עטרין ומעטר אותו בת"ע אלפי עטרות. וכפי שראינו ג' מאות כנגד ג"ה, וע' כנגד ו"ה הרי לנו ש"ע. כיון שמדובר בעתיק, הכל נבחן כאלפים. ההיא מלה וטס ונחתא ואתעבידא רקיעא חדא ויורד ועושה רקיע חדש. הוא אור מקיף לויא. וכן כל מלה ומלה דחכמתא כל דבר תורה על דרך הסוד אתעבדין רקיעין נעשים רקיעים, והם קיימין בקיומא שלים קמי עתיק יומין ועומדים בשלימות לפני עתיק והוא קרי לון קורא לרקיע שנוצר כג"ל שהוא בחינת יסוד שמים חדשים שמים חדשים הוא בחינת ח"ת, ועליה זו היא תוצאה של הארת עתיק יומין שהעלה אותו ממדרגת רקיע למדרגת שמים. ח"ש שמים מחודשים שמים מחודשים שנתחדשו ע"י העסק בתורה, ומסיים, שכל זה מדובר סתימין דרזין דחכמתא עלאה בחידושי תורה סתומים של סודות החכמה העליונה, כלומר, על דרך הסוד.

וכל אינון שאר מלין דאורייתא דמתחדשין וכל שאר דברי התורה המתחדשים שאינם נסתרים כמו אלה שדיבר עליהם עד כאן קיימין קמי קב"ה עומדים לפני הקב"ה וסלקין ואתעבידו ארצות החיים ועולים לבחינת חכמה וכינה ונעשים ארצות החיים. פירושו. הנוקבא דוי"א נקראת ארץ, ואת החיים שלה התינו המחין שלה, מקבלת בעת היחוד. ואומר וסלקין, כי תחילה אותם

חי העולמים, כלומר, עולה עד עפרת היסוד דוי"א וטסא מתמן. ואותו חידוש בסודי תורה, כביכול מסה משם, מיסוד ז"א ושמא בשבעין אלף עלמין ושט בע' אלף עולמות, דהיינו שעולה עד הבינה סוד השביעיות, וממשיך וסליק לגבי עתיק יומין ועולה לעתיק יומין, כתר עליון וכל מלין דעתיק יומין וכל דברי התורה שיש בעתיק מלין דחכמתא אינון דרזין סתימין עלאין הם דברי חכמה סודות סתומים עליונים. וההיא מלה סתימא דחכמתא דאתחדשת הכא ואותו דבר חכמה הסתום שהתחדש כאן על דרך הסוד כד סלקא כאשר עולה אתחברת באינון מלין דעתיק יומין מתחבר באלו דברי התורה שיש בעתיק יומין וסלקא ועולה לעתיק ולוקחת משם שפע רב. ועין בעיונים ד"ה ענין עתיק. ונחתא בהדייהו ויורד לתת את השפע הזה לתחתונים. וממשיך לתאר את מה שקורה עם דבר התורה על דרך הנסתר ועאלת בתמניסר עלמין גניזין ועולה ב"ח עולמות גנויים, דהיינו לפנימיות היסוד להעלות מ"ן. ועל זה נאמר דעין לא ראתה אלהים וזולתך. אח"כ נפקי מתמן ויוצאים אותם דברי התורה מהיסוד ושאמין ואתיין מליאן ושמים ובאים מלאים בגלל השפע שלקחו מלמעלה ושלמין ושלמים לפי שאם היה בהם איזה חסרון היו נשלמים במתיבתא דקב"ה כג"ל שהקב"ה משלימו ואתעתדו קמי עתיק יומין ומתועדים לפני עתיק יומין. בההיא שענתא ארת עתיק יומין בהאי מלה מריח, לשון בודק לדעת עד כמה היא תורת אמת בלי פניות וגאוה. ואם אותו דבר תורה נמצא כראוי, או וניחא קמיה מכלא נה לפניו מכל, כי לימוד התורה לשמה תביב קמי קב"ה יותר מכל ואין

סלקא אלו החידושים השייכים לתורב אוי חיכה שיצאים מפי הצדיק הקדוש הוה, סלקין גיב כרי לבחון אותם אם הם ראויים ונכונים לאומרים, ויחבא וישובה. ואת' למה לעיל אמר שהיו החידושים האלו עומדים וכאן אמר יושבים? אלא, ידוע הוא שכל התפלות שכל יום יום נכבא לענין הכוונה השייך לבחינת כתר אי"א או צירף לעמוד משאי"כ בשאר המדרגות. ולכן כשאומר ברוך שאמר וכן ויברך דוד צירף לעמוד כי הוא בחינת כתר. אבל כאן שמדבר על חזו"ת בבחינת חכמה וכינה אמר לשון יושבים.

ענין עתיק איחא בעיח שעי אצילות פרק אי"כ איק נחלק כביכול לכמה אלפים ורכבות עולמות, ותחילת התחלקותו הם ד' עולמות הנקראים ראה. שפיעה ירח דיבור, ומהם מתחלקים כביכול עולמות לאין קץ. ואיק נרמו בקצוה של יידי דהוי"ה ואור הא"ס ככה התלכשותו בחכמה דאיך ההוא האציל תחתיו כביכול עולם האצילות שהוא פרוצין חכמה וכל האצילות. וחכמה דאיך התלכש במלכות דאיך וזו המלכות ירדה ונתלכשה בחינת שלה לבר שהם תגי"ת נהי"ס שלה, ח"ת אלו התלכשו בחי"ס דאצילות. וכל זה לקשר את איך אל עולם האצילות. נמצא שכל הקשר בין איך לאצילות מתחיל דוקא בחכמה של איך, חי ספירת דמלכות דאיך הם כנגד ו' ימי בראשית הם המחלבים תוך י"ס דאצילות. וזת אלו נקראים עתיק יומין, שהם ו' ימים עתיקים ממלכות דאיך. וזה שאמר כאן שחידושי תורה על דרך הסוד עולים לגבי עתיק יומין שהוא תגי"ת נהי"ס דמלכות דאיך שהם ו' ימים עתיקים והם למעלה מן האצילות.

ספר

תפארת שלמה

על התורה

במדבר-דברים-נ"ך-ליקוטים-מפתחות

זה ספר כתבי קודש דברי תורה אשר יצא מפי אותו הצדיק איש חי ורב פעלים. חכם הרזים המאיר לארץ ולדרים דולה מבארות עמוקים. דברים נחמדים שבעתים מזוקקים. מפז ומפנינים יקרים. שפתי כהן ישמרו דעת וחוקים ישרים. על סדר פרשיות התורה ונביאים וכתובים ולקוטים מש"ס המה מסודרים. כולו ממתקים ומחמדים. ותוכם רצוף רוים צפון לישרים. שמו נודע בשערים. כבוד אדומ"ו הרב הגאון חסידא ופרישא צי"ע ע"ה פ"ה נ"י אספקלריא המאורה פאר הדור מו"ה שלמה בהרב המופלג החסיד מו"ה דוב צבי הכהן ולה"ה

אבדק"ק רדאמסק

שלמה שמו ושלמה משנתו.

לזכר עולם יהיה צדקתו. בזהרה ישמע קול מבשר טוב

לשארית בני חבל נחלתו. דכהן יעמוד לאורים ויחיש לנו קץ פדותו

שנת תשע"ב לפ"ק

76 [ב] יַעֲרַף פֶּמְטֵר לְקַחֵי תֹזֶל פֶּטֶל אֶמְרָתִי.

הנראה לרמוז בזה, על פי דברי הספר נועם אלימלך שכתב על מה שאנו רואים הצדיקים המה רופאי חולים וכדומה. ומתוך כי על ידי לימודם בתורה ומתדשים חידושי אורייתא, המה בוראים דברים חדשים. לכן אף שנגזר על האדם ח"ו איזו גזירה, המה בתורתם ועבודתם מביאים האדם הזה בעולם החדש והוא כאיש אחר, כי על אותו העולם לא נגזר כלל הגזירה זו וממילא נתרפא החולה. וזהו פירוש יַעֲרַף פֶּמְטֵר לְקַחֵי. פירוש הלימוד שלי יהיה בקדושה כנ"ל, ואז תֹזֶל פֶּטֶל אֶמְרָתִי - טל העתיד להחיות מתים, טל של תחיה. גם אֶמְרָתִי יהיה בכח פֶּטֶל להחיות ולרפאות אנוש. אמנ.

[ד] הַצֹּרֵר תָּמִים פִּעְלוּ פִי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוּנָה וְאִין עוֹל צְדִיק וְיֵשֶׁר הוּא.

[ד] הַצֹּרֵר תָּמִים פִּעְלוּ וְגו' צְדִיק וְיֵשֶׁר הוּא. מצינו בגמרא (מו"ק ט, א) שאמר רבי שמעון בן יוחאי לבניו 'לכו אצליהם כי אנשי צורה הם'. פירוש שהיו שומרים האות ברית קודש ולא היו פוגמים ולא יראו מפחד בלילות. כידוע כי לינת הלילה פוגם, לכן בקדשים היו צריכין עיבור צורה - פירוש להמתין עד שיעבור עליהם לילה ונפגמו מקדושתן. וידוע כח הצדיק גמור כמו אברהם אבינו ע"ה כתיב (נחמיה ט, ח) וְתָקַם אֶת דְּבָרֶיךָ פִּי צְדִיק אֶתָּה, פירוש שהיה מעורר בכח צדקתו בחינת צדיק של מעלה כידוע לידועי חן. כמו שאמרו (סנהדרין ק, א) 'עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק'. פירוש שהצדיק שלמטה מעורר הצדיק שלמעלה. וזה דאיתא (זמר אל מסתור) 'סוד צדיק פִּשְׁבָּעָה נְעֻלָּם כו' - צדיק אֶתָּה ה'. פירוש מעורר הצדיק אֶתָּה ה'. אבל בנח שלא היה כוחו גדול כל כך כמו אברהם אבינו לכן כתיב (בראשית ו, ט) אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתָּיו, פירוש שלא היה רק בדור שלמטה.

ונחזור לביאור הכתוב: הַצֹּרֵר לשון צורה, פירוש מי שהוא במדריגה זו שיהיה מבעלי צורה לכל יפגום צורתו. תָּמִים פִּעְלוּ - כל כוחו הוא שמירת אות ברית קודש הוא מדת

'תמים'. וצדיק כזה יכול לעורר ולהביא כל השפעות שילכו ביושר לכלל ישראל ואל ישלטו רשעים. וזה צְדִיק וְיֵשֶׁר הוא - פירוש מעורר הצדיק שלמעלה שילכו ההשפעות ביושר לכלל ישראל. והבן.

[י] יִמְצְאוּהוּ בְּאֶרֶץ מְדֻבָּר וּבְתוֹחוֹ יֵלֵל יִשְׁמֹן יִסְבְּכוּהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְרְנֵהוּ פְּאִישׁוֹן עֵינָו.

[י] יִצְרְנֵהוּ פְּאִישׁוֹן עֵינָו וְגו'. ידוע כי עיקר מכל העיניים הוא שמירת העינים. חוש הראות כאישון בת עין, הנקודה הפנימית אשר הוא כמו מראה הלטושה שקורין [שפיגל] אם האדם מביט בו הוא נראה צורתו בו כולו בתוכו. וזה הרמז בכתוב גודל השמירה שצריך האדם לשמור חוש הראות, כמו ששומר אישון בת עינו. האמנם כי הדבר קשה מאד בכח ובפועל כי הוא לא אפשר ולא קמכוון, עם כל זה האדם צריך לעשות מה שביכולתו ואז מסייעין אותו מן השמים, כמו שנאמר (שמואל א ב, ט) רָגְלִי חֲסִידָיו יִשְׁמְרוּ. גם כשאדם עוסק במשא ומתן צריך שמירה מעולה. וזה בא מהמת יראת שמים. כי אותיות 'ראיה' עולה 'יראה' כמו שאמרו (חגיגה ה, א) 'כדרך שבא לראות כך בא ליראות'.

וזה הרמז בדברי רבותינו ז"ל (בבא מציעא פ, ב) 'שמור לי ואני אשמור לך, שומר שכר'. אם אתה שומר מה שנוגע לי, כידוע לידועי חן כי עיקר תיקון אחר שבירת הכלים הוא מבחינת העינים. ואני אשמור לך' כמו שנאמר יִצְרְנֵהוּ פְּאִישׁוֹן עֵינָו, ר"ל שהקב"ה שומר את האדם השומר אישון עינו כנ"ל כמו שנאמר (תהלים קכא, ה) ה' שֹׁמְרֵךְ וְגו'. ועל דבר זה עודנו נקרא שומר שכר, כי עתיד עוד לקבל שכרו משלם. וזהו שאומרים (ברכת גאל ישראל - שחרית) צוֹר יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בְּעֶזְרֵת יִשְׂרָאֵל. כי על ידי התעוררות בני ישראל המה עוזרים לתיקון 'קומה' שלימה כמבואר במקום אחר. וזהו שנאמר (להלן) [לעיל] (שם) יִמְצְאוּהוּ בְּאֶרֶץ מְדֻבָּר כמו שנאמר בלעם (במדבר כד, ב) וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו - שלא היו פתחיהן מכוונין זה נגד זה (רשי"ט),

שהיו זה
ה
לכן הצ
שו
הבט בר
לא (ו) וי
ישראל
לזרז א
התורה
ישראל.
[כט] לו
[כט] לו
הוא או
כמנין מ
תליא מ
זאת
על הש
אביהם
משה (ו)
וזה גו
י
נשמה,
זוכה ר
ואות
שנאמר
האכילו
דקדוש
ה(ו) ת
וְחֶסֶד
דקדוש
ומסייע
טוב ון
ולעשו
וְשִׁבְעוּ
האדם

ספר נועם אלימלך

זה החיבר אשר חיבר ה"ה הרב המקובל החסיד המפורסם איש אלקים
קדוש יאמר לו אשר מעייניו יוצא חוצה ותורתו אמונתו תורת אמת על
חמשה חומשי תורה כאשר עיניכם תחזינה משרים: גם כמה ליקוטים על
פסוקים וגמרות ודרשים מיוסדים על אדני פו להורות לעם ה' דרך ה'
את המעשה אשר יעשון:

הובא לבית הדפוס ע"י הני תרי אחים ה"ה הרבני המופלג החסיד
המפורסם מוהר"ר אלעזר ואחיו הקטן ה"ה הרבני הותיק
החסיד המפורסם מוהר"ר אליעזר ליפמן נר"ו:
וע"י המסייע האלוף התורני הנגיד
מוהר"ר יעקב רוב בער הלוי
ה"ר שמואל ריים
מק"ק לבוב:

לסדר לפרט כי אמר אלהי אבי בעזרי לפ"ק

יוצא לאור מחדש ברוב פאר והדר ע"י

מכון סוד ישרים

שנת תשס"ג לפ"ק

עיה"ק ירושלים תובב"א

הם הדיינים השולטים חלילה (עי' זוה"ק ויא' קסג.) הלך יעקב לתקנם ולהמתיקם ע"י ד' פרשיות תפילין הקדושים המרומזים בארבע מיצות אלו (עי' זוה"ק שם קסב ושם קסג:) לזכה לה לזו וערמון דארבע פרשיות של תפילין הם רומזים על חסד ורחמים ודין וגבורה (עי' הקדמת זוה"ק יג: ושם ואחמין קט.) דהיינו ואהבת (דברים ג ה) הוא אהבה וחסד. והיה אם שמוע (שם יא, יג) הוא רחמים דכחז צה ונחמי מטר ארנכס שהוא ע"י הרחמים. קדש (שמות יג, ט) הוא דין שהכה צבורי מצרים. והיה כי יצאך (שם יג, יא) הוא גבורה שנאמר צה כי צד חזקה כו'. וד' מיצות אלו רומזים ג"כ רמזים הנ"ל דהיינו לזכה רמו לחסד כולו לכן (עי' שערי אורה קה.) לח רמו למים היינו רחמים. לזו וערמון רמו לדין וגבורה כמ"ש בזהר (ויא' קסא:). וע"י הד' פרשיות היה ממתיק הדיינים. ופאל צהם פללות לזנות ר"ל שפיל צהדיינים פללות היינו חסד ורחמים. מחשוף הלכן דהיינו שהמתיקם עד שנחגלו החסדים המגולים אשר על המקלות. ויג אח המקלות אשר פל צרהטים ר"ל שהניג ופעל שניה אנהו ג"כ יכולים להמתיק הדיינים ע"י התורה והיינו צרהטים בשקמות המים רמו להתורה הקדושה הנקרא צרהטים כדאיתא בזהר הקדוש (עי' ויא' קסא: ושם קסג.) אשר תבואנה האן לשמות ר"ל כאשר יבואו האן קדשים דהיינו ישראל לשמות התורה וללמדה. לנוכח האן אז יהיה לנוכח לפניהם כל המאורעות והאטריות ישראל בגלות המר הזה. ויחמנה בנאן לשמות דהיינו

שיצא להם חימום גדול בלימוד הזה. ויחמו האן אל המקלות ר"ל שיבואו להם חימום על הדיינים ועל המאורעות אשר לא טובים. ותלדנה האן עקודים כו' דאיתא בספרים הקדושים (עי' ע"ח שע"ז ושם ש"א פ"א) דיש עולמות נקראים כן עקודים כו' שצראם הבורא צ"ה בתחילה והם היו דין ואח"כ המריבן וצראם מחדש ומוגס צרחמים והלדיק בתורתו הקדושה הוא בורא שמים חדשים (עי' הקדמת זוה"ק ד:). והכבר אמרתי הטעם שהלדיק יכול לזבל הדיינים הקצ"ה גזר והלדיק מבעל (מ"ק טו:). הוא ע"י מחמת שהגזירה נגזרה באיזה עולם והלדיק עושה שמים חדשים ונמצא לא היה הגזירה צוה העולם * וממילא הגזירה צטילה. וזהו ותלדנה האן עקודים ר"ל שהם ענמם מולידים ועושים עולמות ועושים אותם רחמים גמורים. והכשבים הפריד יעקב ר"ל כבש וכשב הוא אחד והוא כאלו נכתב כבשים והיינו רמו לאותן שבאים צסוד עליון מלשון צהדי כבשי דרחמנא כו' (ברכות י. ועי' זוה"ק פנחס רכו.) אותם הפריד יעקב דהיינו שיהא כל עבודתם על השכינה שיהיה לה עליה. ולא כנ"ל. ויתן פני האן אל עקוד דאיתא כל האומר העקידה ומכווין כאלו עוקד עצמו ע"ג המוצח אזי הקצ"ה מנרף מחשבתו למעשה חוכר זכות עקידתו לישראל וזהו ויתן פני האן אל עקוד אל זה שעוקד עצמו כנ"ל. וכל חוס צלאן לכן ר"ל אותם הלדיקים שהם צין לאן לכן הם ישראל כנ"ל שבאו צסוד העליון

לט. עיין באור התורה לפרשה זו מש"כ בזה. מובא בלחזות בנועם. מ. עיין עוד שער הכללים פרק א-ב. מא. מובא בגליון פרשת וישב ד"ה א"י (פג:). מב. בלקוטי שושנה ד"ה משנה שבת (תז.) מוסיף על זה "כדאיתא במדרש הקב"ה קראו ליעקב אל, אמר לו אתה אל בתחתונים ואני אל בעליונים כו', אני בורא עולמות ואתה בורא עולמות, ע"ש באריכות, נמצא כשהצדיק בורא שמים חדשים וארץ חדשה ממילא הדין נמתק, כי בזה העולם שנברא עתה מחדש אין שייך בו שום דין שהוא של הצדיק, וראה כעין זה בחדושי אגדות למהר"ל שבת קיט ע"ב. וע"ע פרשת תצא ד"ה כי יקרא (שפט:) ובמש"כ בגליון שם. יסוד זה מובא בארוכה וביתר ביאור בעבודת ישראל ליקוטים, בורע קודש לראש השנה, בבאר משה פרשת לך לך ופרשת בחוקותי, בקהלת משה פרשת בחוקותי, ושם האריך בביאור הדברים. ועיין עוד במשמרת איתמר פרשת כי תצא, מה שכתב בזה. דבריהם מובאים בלחזות בנועם.

מכאן שהיו מפזרין וירד מלאך וכנסן אמר ר' תנחומא
מכאן שהיו מפזרין וכנסן ברוח הקדש.

וְשָׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם רַבִּי יוֹדֵן וְרַבִּי פִּינְחָס רַבִּי
יֹדֵן אָמַר שָׁמְעוּ לְאֵל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם וְרַבִּי פִּינְחָס אָמַר אֵל
הוּא יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם מֵהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת
אֶף אֲבִיכֶם בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת מֵהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַחְלֵק
עוֹלָמוֹת אֶף אֲבִיכֶם מַחְלֵק עוֹלָמוֹת אֶלְעֶזֶר בֶּן אַחֲוֵי אָמַר
מִכָּאן זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְקִרְיַת שְׁמַע בְּשַׁעַה שֶׁהָיָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ
נִפְטָר מִן הָעוֹלָם קָרָא לְשָׁנִים עֶשְׂרִי בְּנָיו אָמַר לָהֶם שְׁמְעוּ

מסורת המדרש
אל הוא ישראל
אביכם מגילה יח. לעיל
פע"ט. כאן סי' א.
יל"ש וישלח קלג. ראה:
לעיל פע"דא. ויק"ד
פלי"ד. תנ"י תולדות
יא. זוהר: ח"א קלח.
ריג: ח"ב סו. ח"ג פו.
ע"ע ח"ב לה. בשעה
שהיה יעקב וכו' ספרי
ואתחנן פל"א. פסחים
נח. דב"ר פ"בילה.
תנחומא כא"ח. ותנ"י
ט. אג"ב פ"ב. פס"ד
פכ"א (וי' דברות).
יל"ש כאן קנא. ואתחנן
תתלג. תתלד. איב
תתקו. ראה: במ"ד פ"ב
ח. ל"ש שם תתלה. ע"ע
זוהר ח"ב רעו. ח"ג
רסב: רסנ.

מכאן — מלשון זו של הכתוב, "הקבצו", אתה למד — שהיו מפזרין, וירד מלאך — בדברו של יעקב, שהיה יעקב משתמש במלאכים לצרכיו (כדלעיל עח, ד. עיי"ש) — וכנסן, והוה שיעקב אמר בתחילה "האספרי", והמלאך אומר להם: "הקבצו ושמעו בני יעקב, ושמעו אל ישראל אביכם" — הכל בלשון גוף שלישי. וכך — אמר רבי תנחומא, ובמסקנא אחרת: מכאן שהיו מפזרין, וכנסן — יעקב — עצמו, בדיבור פיו, והם שמעו את רצונו ודיבורו — ברוח הקדוש — ששרתה עליהם, והיא שקראה להם ממקומותיהם להקבץ אל יעקב אביהם ולשמעו אל דבריו.

"ושמעו אל ישראל אביכם" — לא אמר "ושמעו אלי", אלא "אל ישראל אביכם" — רבי יודן ורבי פנחס — דורשים כתוב זה, כל אחד בדרכו, רבי יודן אמר: "אל" — ידרש כאילו הוא נקרא "אל", וידרש גם כפשוטו וקריאתו וגם כמדרשו וככתיבתו, כאמור, וכאומר להם — שמעו לאל — אל א-ל — ישראל אביכם, ולהזהירם לשמוע בקול ה' אלהיו, ולהקדים להם שישמעו אל מה שהוא בא לדבר אליהם, שהוא דבר אלהים; ורבי פנחס אמר: "ושמעו אל אל ישראל אביכם" — על עצמו אמר כן, וכלומר, שמעו לדברי אביכם, כי — אל הוא ישראל אביכם, "שקרא הקב"ה ליעקב אל" (מגילה יח, עיי"ש), שהוא כבעל כוח אלהי ולעיל עז, א), ברוב זכיותיו (ועיי' לעיל עט, ח. ובביאורנו שם), שכן — מה הקב"ה בורא עולמות, אף אביכם — אומר יעקב לבניו — בורא עולמות — ברוב זכות מעשיו הטובים, שכן "הכל לא נוצר אלא בזכות יעקב" (ויק"ד לו, ד. עיי"ש); מה הקב"ה מחלק עולמות — גבולות עולם, לכל האומות שבעולם, כמו שנאמר (דברים לב, ח): "בהנחל עליון גויים... יצב גבולות עמים" אף אביכם — יעקב — מחלק עולמות — גבולות עולם, לכל שבט ושבט מבניו, בדברים שהוא בא לדבר אליכם לפני מותו, ולכן: "ושמעו אל ישראל אביכם" — שדבריו דברי אלהים.

דבר אחר: "ושמעו אל ישראל אביכם", וכאשר נדרשה תיבת "אל" — "א-ל", על הקב"ה, ועל כפילות הלשון, וגם "ישראל", וגם "אביכם" — אלעזר בן אחוי אמר: מכאן זכו ישראל לקריאת שמע — במטבע לשון זו: "שמע ישראל", בשעה שהיה יעקב אבינו נפטר מן העולם — סמוך למיתתו, קרא לשנים עשר בניו, אמר להם: "ושמעו אל ישראל אביכם" —

את
תלה
מלאך
גביו
ירבבו
וקעת
'ה'
זמניו
יתמן

הסתלק
לכם
ה נוכח
הוא
"מפני
לגלות
סי' הבא
א' משה
רי —
כך —
האדמה
שוקעת
מוריד
יו קח.),
לה, הוא

"ויקרא
וסף את
ע"י יפ"ת
ט"ם רבי
ז. בבבל
זוה"ס):

זה פונה אותו לצדקו מחמת שהיה צדיק מקודם דהיינו בגלגול א"י * והזהיר הנביא את האדם אשר לו מדריגו' אלו סגור יהיה שיהיה מונע ומסגר הנע לכח לא יפתח * וציוס השצת יפתח אם לא נשצת כשיצא לו הצהירות הגדול מרוב קדושתו וממילא יפתח פנימותו מרוב ההצער' אשר בקרבו' * [וציוס החדש יפתח החדש נקר' ע"ש הצדיק המצטל דינו וע"י איזה סיבה הוא מצטל ע"י שצורא עולמות חדשים כדאיחא במדרש (צ"ר עט, י) הקצ"ה קראו ליעקב אל אמר לו אחא אל נתחחונים ואני אל בעליונים כו' אני צורא עולמות ואחא צורא עולמות ע"ש באריכות נמלא כשהצדיק צורא שמים חדשים וארץ חדשה ממילא הדין נמתק כי צוה העולם שנצרא עמה מחדש אין שייך צו שום דין שהוא של הצדיק" * וזה פי' ציוס החדש ר"ל כשהצדיק רוצה לחדש שמים חדשים דהיינו לצטל דינים יפתח קדושתו להמלהך צמצה *

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות בו' (ריש חורח כהניס). נ"ל דהנה השי"ת צ"ה נתן לנו שלש עשרה מדות ואנחנו נריכין

להכניס את השלש עשרה מדות בהמורה שיהא המורה נדרשת צהן (ראה זוה"ק פתח רמח"ל) דהיינו שמהא לימודינו צמורחינו הקדושה לעורר את השלש עשרה מדות שידרשו ע"י המורה". וע"י איזה פעולה נוכל לצא לזה * ואמר מגזירה שוה פי' כל מה שגזר השי"ת בעולמו הן הרומיות הן דברים גשמיים יהא הכל שוה לעבודת הצורא ית"ש להכניס כל הגשמיות אל הקדושה" * מקל וחומר פי' הן עבירה קלה יהיה צעניו כחמורה". וירגיל א"ע חמיד צלי שום הפסק עד שיוצב אללו צטבע עד צלחי אפשרי לדבר דצברים צטלים. וזה דאיחא (צ"י עו:)" מרגלית טובה היחה חלוי צוארו של א"א פי' מרגלית מלשון הרגל נעשה צבע. הי' חלוי צוארו שמשם יוצא הדיבור והיה ההרגל צוארו דיצורו שלא לדבר כ"א דברים טובים הנוגעים ליראת ה' ולחורחו הקדושה" * ואח"כ תלחה בגלגל חמה דהנה השמש כשם שהיא מאירה צעוה"ו כך היא מאירה בעולמות העליונים וצעוה"ו נקרא שמש שהיא משמשת צעולם וצעולם העליון נקרא חמה"י שהיא לשון חימום ודניקות * שמה

במדבר ד"ה שאו (רעז). "הצדיק מחמת גלגול הראשון נהנין ממנו עצה מחמת שהיה כבר בעולם העליון ושמע הכל מה שעתיד להיות בעולם ולכן יש לו כח זה ליתן עצה, אבל הצדיק מחמת זכות אבות לא כן הוא במדריגה זו". כט. עיין פרשת משפטים ד"ה כי (קעג): "בראותינו צדיק גדול אזי ידוע שהוא מגולגל מנשמת צדיק גדול מנשמה עליונה". ל. ראה אגה"ק של מהר"א ז"ע (חס). "חוכל להתבונן בשכלך הוך חכליתן האיך מגעת זון בחול, ובשבת אף פשוטי ב"א כערכי יכולים להבין הקדושה שבהם". לא. עיין פרשת תצא ד"ה כי (שפט:). "בדבר ה' שמים נעשו, דהיינו הצדיק ע"י עסקו בתורה לשמה ומחדש בה חידושים נעשו שמים חדשים ועושה מעשה בראשית, ונמצא ממילא הגזירות בטלחן שלא היו באותן העולמות שנבראו מחדש" ע"ש בגליון מש"כ בשם ספר תפארת שלמה, וע"ע פרשת ויצא ד"ה ויעקב (נו:). ובמש"כ באריכות בלחנות בנועם שם, פרשת בחוקתי ד"ה א"י אם בחוקתי (ער:), ובפרשת וישב ד"ה א"י ויבא (פג). לב. עי' שער מאמרי רז"ל ד"ה מאמר בספרי בפר' ויקרא (דף נב:). לג. עיין פרשת תרומה ד"ה ועשית (קצד). "בשלש עשרה מדות התורה נדרשת ור"ל עיקר התורה היא נדרשת כשארם מחזיק בשלש עשרה מדות מה הוא רחום כו' וכן כולם ואז תורתו שלומד נדרשת בכל עולמות", וע"ע פרשת תצוה ד"ה בשלשה (רב:). לד. ראה ר"פ חיי שרה (לו). "גם דברים המתחיים כמו אכילה ושחיה ומלבושים וכדומה צריך להכניס הכל אל הקדושה לכיון בהם לשמים", ועיין סו"פ תצוה (רו:). ובגליון שם, ובפרשת קדושים ד"ה וכי (רמט:). ובגליון שם, וע"ע בצעטיל קטן אות טו ובמש"כ בגליון שם בספר דרכי נועם. לה. במנחם ציון פ"י מצורע מובא ששמע ענין זה מפי המחבר הק', עיין שם פירוש הדברים. ועיין מש"כ בזה בספר מראה יחזקאל ר"פ ראה, דבריהם מובאים בלחנות בנועם. לו. עיין שם במסורת הש"ס. לז. ראה צעטיל קטן אות טז "מי שאמרי פיו אינם עולים יפה ומסודר מחמת הרגל טבעי וכלי הרבור שלו, ירגיל את עצמו מי יום להטות אזנו להדיבורים היוצאים מאליו הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא הן בשעת לימוד, כי הרגל של כל דבר נעשה שלטון". ועיין שם אות ח "ירגיל את עצמו שלא יתחיל לדבר לשום אדם זולת לצורך גדול ההכרח לו וכי", עיין שם המצנן דבריו הק', ועיין היטב מש"כ בגליון שם בספר דרכי נועם. לח. ראה ספר הלקוטים פרשת בראשית ד"ה ויהי חנוך.

אז
י"ש
זילו
אלא
אלו
ז"ה
רה
אם
ציק
ימו
נוד
זה
גח
אין
וון
ילך
ער
יין
לא
לא
*
מו
כי
נל
לך
צר
ים
ים
לח
זון
לא
רח
י"
זב
שת
יין
ק"
יש
(:
נה
שת

במדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ג) קדושים תהיו, ה"ד (ההלים כ ג) ישלח עזרך מקודש ומליון יסעדך, מקידוש מעשים שיש צידך, מליון מעשים שיש צידך. ויש להבין שייכות פסוק זה לפרשת קדושים תהיו.

והראיה דהנה מליון צפ' תולדות (בראשית כח ה) וישלח ילחק את יעקב וילך פדנה חרם אל לבן בן בחואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו. וכחז רשיז"ל, אם יעקב ועשו, אינו יודע מה מלמדיו.

וביאור הרה"ק מהר"ד מצעלזא זללה"ה, על פי מה דאיתא בדרכי משה (ח"ח סימן תע"ג אות י"ח) שחברו של הקצ"ה נקרא יוה"ך, דהיינו י"ן הך, והוא מלאך הממונה על הנקמה כידוע למקובלים, עכ"ד. והענין כי שם יוה"ך גימטריא אב, ומפלה עשו תהא על שלא קיים מצות כיבוד אב, ועל ידי זה אף כיבוד אב אינו נחשב לו כלום, כי מווי המלוות מנו כיבוד אב וכיבוד אב לחדא מלוה, ואם לא מקיים כיבוד אב אף כיבוד אב לא נחשב מאומה, ולכן מסוגל שם זה לשמירת ישראל משונאיהם, כי זו מפתחן כשמזכירים להם כיבוד אב. וזה שאמר הכתוב אחי רבקה אם יעקב ועשו, שהיתה רבקה גם אמו של עשו, ועם כל זה נאמר להבן וישמע יעקב אל אביו ואל אמו, שרק יעקב שמע לשניהם, אבל בעשו נאמר וירא עשו כי רעות צוות כונן בעיני ילחק אביו,

שהתחשב רק צרנון אביו ולא חש לכבוד אמו, וכל הכתוב להודיענו חטאו של עשו ולבטל זכות כיבוד אב שלו, עכ"ד ודפח"ח.

ולפי זה יבואר דברי דוד המלך ע"ה, יענך ה' ביום לרה ישגבך ש"ס אלהי יעקב, שהתפלל אל השי"ח להושיע את ישראל ביום לרה ולהילם מידי מבקשי רעחם, בזכות השם הקדוש שמתעורר בזכותו של יעקב, והיינו השם יוה"ך שהוא גימטריא אב, והוא מעורר זכות כיבוד אב ואם של יעקב אביו, ומכניע כוחו של עשו הרשע שלא קיים כיבוד אב, ועל זה אומר ישלח עזרך מקודש ומליון יסעדך, כי בזכות השם הקדוש יוה"ך ישלח עזר מקודש להושיע את בני ישראל מכל לריהם.

ובבבן בפרשת קדושים תהיו, שבו הזכירה תורה איש אמו ואביו תיראו, הסמיך המדרש ודרש, יענך ה' ביום לרה ישגבך שם אלהי יעקב, ישלח עזרך מקודש ומליון יסעדך, כי בזכות כיבוד אב וכיבוד אב זוכים להגלל ביום לרה ולהכניע שונאי ישראל. ועל זה דרשו מקידוש מעשים שיש צידך, מליון מעשים שיש צידך, כי על ידי שבני ישראל מקיימים מצוות ומעשים טובים כפי המלווה עליהם בחורה, ומזכרים הן בכיבוד אב והן בכיבוד אב, על ידי זה מתעורר שם אלהי יעקב שהוא שם הקדוש יוה"ך, להילם ביום לרה ולשלוח להם עזר מקודש.

אושפיזין דמשה רעיא מהימנא

לא

מסיני בא חרה משעיר לנו הופיע מהר פארן ואתה מרצבות קודש מימינו אש דת לנו. ועמדו מפרשי התורה בטעם הדבר שפתח משה רבינו את ברכותיו בענין מתן תורה.

זוה"ק הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו, ויאמר ה'

ספר דרך משה ר' במחנה - חא
ברג"ל למה ט"ש לקיים צבא
11/10/62

ב) במדרש רבה (פ"א ס"ג) וזאת הצרכה, זה שאמר הכתוב (תהלים כד ג) מי יעלה צהר ה', רצון אמרי מדבר במשה, מי יעלה צהר ה' זה משה, שנאמר (שמות יג ג) ומשה עלה אל האלהים, ישא ברכה מאת ה' זה משה, אמר רבי תנחומא, אל תהי קורא בו ישא, אלא ישא ברכה לאחרים. ויש להבין שייכות ענין ומשה עלה אל האלהים לפרשה זו.

ו"ה בהקדס דברי הגמרא (מדרים לה) אמר רבי יוסי בר חנינא, לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, ומשה נהג בה עובדת עין ונתנה לישראל, מתוך רב חסדא ואותי לזה ה' צעת הריא ללמד אחכם (דברים ד יד), אלא פלפולא בעלמא, ופירש"י פלפולא בעלמא, להבין דבר מתוך דבר הוא דניתן למשה ונהג בה עובדת עין ונתנה לישראל. ויש להתבונן מדוע צאמת נתן משה רבינו את הפלפול לישראל, ולכאורה אם ניתנה מן השמים רק לו ולזרעו מהיכא תיתי שראון העליון מסכים ליתנה לכל בני ישראל.

בהם דבר, ואם כן שפיר שייך לומר אשר צחר בניו מכל העמים ונתן לניו את תורתו, כי זה הכח והמעלה שנתן לנו תורתו לדרוש ולהוסיף בה, דבר זה לא ניתן לעכו"ם רק לנו עמו ישראל, עכ"ד.

והנה דעת לנבון נקל שכדי לדרוש ולחדש בתורה ה' נלך כח הפלפול להבין דבר מתוך דבר ולדמות מילתא למילתא, ולפי זה י"ל דכיון שראה משה רבינו במעמד הנצחר במתן תורה אשר צחר בניו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, כי בשעה שהחזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון לא הזכיר להם ענין חידושי תורה כלל, ובני ישראל עלו ונחטלו על כל האומות צמה שיתן להם רשות לדרוש ולהוסיף בתורה ובמלאות, משם הבין שראון העליון מסכים ליתן את כח הפלפול לכל בני ישראל, כדי שיוכלו על ידה לסלסל ולפלפל בדברי התורה ולהוסיף בה לזיוס ופרחים כיד ה' הטובה עליהם.

וע"ז זה ירמוז הכתוב וזאת הצרכה אשר צרך משה איש האלהים את בני ישראל, כי ידוע מאמר ח"י הייטב לב זללה"ה על הפסוק (במדבר ו כג) כה תצרכו את בני ישראל לפני בני ישראל לה"ם, שעל ידי אמירת חידושי תורה לפני בני ישראל משפיעים עליהם ברכה מרובה. וזהו הכוונה וזאת הצרכה אשר צרך משה איש האלהים את בני ישראל, היינו שנהג בהם עובדת עין ומסר להם כח הפלפול לחדש חידושי תורה, ומכאן זה יזכו להשפעת ברכה בכל עת, אך שמא תאמר מהיכן ידע משה רבינו שראון העליון מסכים ליתן את הפלפול לכל ישראל, על זה ממשיך ואומר ה' מסיתי בא וצרח משעיר לנו הופיע מהר פארן ואתה מרצבות קודש, ודרשוהו חז"ל (עבודה זרה ב:) על מה שהחזיר הקב"ה את

אמנם ביאור הדבר על פי מה שכתב ח"י זללה"ה בקדושת יו"ע (פ' משפטים) על נוסח הצרכה אשר צחר בניו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, דלכאורה ל"ב שהרי הקב"ה חזר על כל אומה ולשון שיקבלו התורה ולא ראו, ואף גם לעמו ישראל הוכרח לכפותם בכפיית הר כניגית, ואיך שייך לומר אשר צחר בניו. אך הענין על פי דברי הר"ן בדרשותיו (דרוש ז) בפירוש אשר נתן לנו את תורתו, דהיינו שנתן את התורה צדיקו וברשותו לדרוש ולהוסיף בה כפי עיני העדה שכל דור ודור. והנה זה הענין שניתן רשות לדרוש ולהוסיף בתורה לא מלינו רק בישראל דוקא, אבל בעכו"ם אף בשבע מלאות שלהם לא מלינו שיהיה רשות להוסיף ולחדש

התורה על כל ל צליל ענין אשר צ לנו את תורתו, כי התורה על כל י ישראל עם קרובו לפס הרשות לדרו עשה כן לכל גוי, שראון העליון מסכר כדי שיוכלו לדרו

ולכן הסמיך המדו מי יעלה צ ומשה עלה אל י משה למרום לקבל לו הקב"ה כח המדרש ישא ברכו תהי קורא בו ישא כי משה רבינו נה הפלפול לכל ישראל, כי צכח הפלפול לברכה

וזאת הצרכה את את בני י מסיתי בא וצרח פארן ואתה מרצ לנו. ונתקשו המנו רבינו את הבו

ו"ה על פי מה דבי אליהו ז' בשני עולמות, יע נעל עולם הזה. ו בתורת משה נפ שיהיה יעקב אינ כזבולון המספיק טעמא ביקש ילחר

כדי שיוכל להספיק כל טוב עולם הזה ליעקב היושב על התורה ועל העבודה, אבל רבקה אמרו הינה מכרת את עשו ויודעת שהוא אינו מכיר ערך תורה ומנוות ולא יתן ליעקב כלום, ולא יהיה אפשרות ליעקב לעבוד ה' וללמוד תורה, לכך סבבה רבקה שיצרך יחזק את יעקב בצרכת עולם הזה, כדי שיוכל לעבוד ה' כרצונו ויהיה תרוייכו בידו, עכ"ד.

והנה איתחא בספרי (פ' צרכה) ה' מסויני בא זרח משעיר למו, כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל, הלך בחיילה אלל בני עשו, ואמר להם מקבלים אתם את התורה, אמרו לו מה כתוב בה, אמר להם לא תרצח, אמרו לפניו רצונו של עולם כל עמנו של אציהם רוצח הוא, הלך לו אלל בני עמון ומואב, אמר להם מקבלים אתם את התורה, אמרו לו מה כתוב בה, אמר להם לא תנאף, אמרו לפניו רצונו של עולם כל עממה של ערוה שלהם היא, הלך ומלא את בני ישמעאל, אמר להם מקבלים אתם את התורה, אמרו לו מה כתוב בה, אמר להם לא תגנוב, אמרו לפניו רצונו של עולם כל עמנו של אציהם לסטים יהיה, לא היתה אומה באומות שלא הלך ודיבר ודפק על פתחה אם יראו ויקבלו את התורה, ולא קבלוה.

ומעתה יתפרש מאמר הכתוב וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל, היינו שמשה רבינו צירך את בני ישראל בכל הברכות שבעולם בבני צרכי חיי אריכי ומזוני רויחי וכל טוב עולם הזה, אך לכאורה יקשה האיך צירך את ישראל בהשפעת עולם הזה, והלא יעקב ועשו חלקו בשני עולמות ויעקב נטל עולם הבא ועשו נטל עולם הזה, ואם נלך ליעקב מעוב עולם הזה עליו לילך ולבקש מעשו שהוא קיבל עולם הזה לחלקו, על זה ממשיך הכתוב

על כל אומה ולשו, ומשם נראה בפליל ענין אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, כי אף שהחזיר הקב"ה את התורה על כל האומות, מכל מקום בני ישראל עם קרובו נתעלו על כולנה שניתן להם הרשות לדרוש ולהוסיף בחורה, ולא עשה כן לכל גוי, ומזה השכיל משה רבינו שרצון העליון מסכמת ליתן כח הפלפול לישראל כדי שיוכלו לדרוש ולחדש בחורה ה'.

ורבן הסמיך המדרש ודרש, זה שאמר הכתוב מי יעלה בהר ה' זה משה שנאמר ומשה עלה אל האלהים, כי בשעה שעלה משה למרום לקבל התורה, צעת ההוא נתן לו הקב"ה כח הפלפול, ועל זה ממשיך המדרש ישא ברכה מאת ה' זה משה אל חהי קורא בו ישא אלה ישא ברכה לאחרים, כי משה רבינו נהג בה טובה עין ונתן את הפלפול לכל ישראל, ובזה השיא ברכה לאחרים, כי בכח הפלפול וחידושי תורה יזכו ישראל לברכה מרובה בכל עת.

לב

וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו, ויאמר ה' מסויני בא זרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרצבות קודש מימיו אש דת למו. ונחקשו המפרשים בטעם שפתח משה רבינו את הברכות בענין מתן תורה.

וי"ף על פי מה דאיתחא בדברי חז"ל (הנה דבי אליהו זעא פי"ט) שיעקב ועשו חלקו בשני עולמות, יעקב נטל עולם הבא, ועשו נטל עולם הזה. וביאר מרן החתם סופר ז"ל בחורת משה (פי' חולדות) שהיתה הכוונה שיהיה יעקב איש חס יושב אוהלים, ועשו כזבולון המספיק מזון ללומדי תורה, ומהאי טעמא ציקש יחזק אבינו לתת הברכות לעשו,

זר אשף
תורתו
לדרוש
ו"ם רק
ולחדש
להבין
וא, ולפי
במעמד
זו מכל
בשעה
אומה
יה כלל
ת צמה
בחורה
מסכים
כי כדי
החורה
הטובה
אשר
ישראל
יה על
ת בני
חידושי
ברכה
ר ברך
היינו
הפלפול
השפעת
ן ידע
ן את
ואומר
מהר
חז"ל
ה את

ועתה בשמיני עצרת שמתפללין על המים, צריך להיות המכוון רק על התורה, ובזמן המקדש היתה הבקשה על מים עליונים ותחתונים כאחד, כמו שכתבנו לעיל¹²⁵⁶.

וכן כתיב (דברים יא, יג יד) אם שמוע תשמע כו' ונתתי מטר ארצכם, שהיה תלוי הכל בהתורה. ומקודם קדם פרשת שמע (שם ו, ד), אחר כך והיה אם שמוע תשמעו, פירוש, כפי קבלת מלכות שמים כן ניתן סדר השפע שיהיה על פי התורה, ועתה שאין הקבלה כראוי, לכן נמסרנו אל הטבע, כנ"ל:

← בענין שמחת תורה בשמיני עצרת¹²⁵⁷. כי בכל שנה מתחדש סדר הבריאה¹²⁵⁸, ולכן בראש השנה ויום הכיפורים הוא בכלל כל הבריאה, ונשתנה

הסדר מכל ימי השנה, והוא באמת דרך התשובה שהקב"ה פותח יד לקבל שבים. וכמו שהמדה בשמים, כך למטה בני ישראל מכניסין עצמן בכלל הבריאה¹²⁵⁹. וכמו כן החסדים היורדים בסוכות, יש מהם גם לע' אומות¹²⁶⁰, לכן יש ע' פרים, עד שמיני עצרת שנגמר כל התיקון, עד שחזור ההנהגה על פי דרך התורה שהוא עולם התיקון. וכמו שהיה זמן מבריאת העולם עד שהיה התיקון כראוי, כך הוא בכל שנה.

ועתה יש לנו לשמוח שחזור לנו דרך התורה. וזה שנאמר בשמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה), פירוש, עד עתה היתה יד פתוחה למעלה ולמטה לכל הבא, ועתה עצרת תהיה לכם¹²⁶¹.

ובאמת בכל דור מתגלה דרך חדש על פי התורה¹²⁶², וזה שנאמר (דברים לג, ה)

ביתיה לא עבדי רעותא דמלכא, מלכא יהיב כל סעודתא לכלבי, וסליק לון גרמי. כגוונא דא, כל זמנא דישראל עבדי רעותא דמאריהון, הא על פתורא דמלכא אינון אכלי, וכל סעודתא אתתקן להון, ואינון מההוא חדוה דלהון יהיבי גרמי דאיהו תמצית לעובדי עבודה זרה. וכל זמנא דישראל לא עבדי רעותא דמאריהון, אזלי בגלותא, והא סעודתא לכלבי, ואסתלק לון תמצית, ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים (יהווקאל ד, יג), דהא תמצית דגעוליהון אכלי, ווי לברא דמלכא דיתבי ומצפה לפתורא דעברא, מה דאשתאר מגו פתורא איהו אכיל. 1255. ברכות ג, א. 1256. ראה דבור הקודם. 1257. עיי' לעיל הערה 16. 1258. עיי' לעיל הערה 1242. 1259. עיי' לעיל הערה 898. 1260. עיי' לעיל הערות 89, 90, 536. ועיי' לעיל ריש תרל"ד ד"ה ענין: והנה בסוכות ע' פרים נגה האומות, וניסוך המים, כדאיתא בגמרא (סוכה נו, ב), כי בני ישראל צריכין לבקש שיתפשט מלכותו יתברך על כל הבריאה. וראה שם הערה 37. 1261. עיי' לעיל הערה 6. 1262. עיי' דגל מחנה אפרים וארא ד"ה עוד יש לפרש וגם אני שמעתי: דהתורה ניתנה תמיד לידרש לפי ענין ראשי הדור ובחינתם ומדינתם לפי דורם, כמו שראיתי באיזה ספר, וכמדומה לי שהוא בספר ברית מגוחה, ששם המפורש הוא נמסר לדרוש בו כל דור לפי אותו הדור, ולפי מה שצריך לאותו הדור, עד כאן, וידוע הוא שכל התורה כולה הוא שמותיו של הקב"ה (זוה"ק יתרו פו, א), נמצא בודאי גם כן נדרשת בכל דור ודור לפי דורשיו ולפי נשמת אותו הדור. ועיי' אלשיך תהלים א, ג. ועיי' ספר הזכות פרשת חקת: ובכל דור מתגלים פירושי תורה כפי הדור וכפי הצורך להנהגתם, וכמ"ש אר"י ז"ל (ראה הקדמת עץ חיים בסופו בשם מהר"י צמח) על לימוד קבלה, שהראשונים היו נשמות גדולות וקדושים היה די להם במעט רזין, וזה עצמו מה שאיתא בגמרא (בבב"ר יט, ט) כל יקר כו' (אייב כה, י), דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו, שרבי עקיבא היה בזמן התורבן היה מהצורך להאיר אור תורה ביתר שאת, כל שכן דורות אחרונים

מורשה קהלת יעקב, המתגלה בכל דור ו שנה¹²⁶³.

וחז"ל (ברכות נו, א) מורשה אלא מאורסו דרכים חדשים בתורה מכח אל הפועל, עד ש אשר ביגיעתם בתורה הנ"ל, וזהו בחינת ארוס

בנוסח הברכה אשר נח דלכאורה הלש

דהוה ליה למימר תורה ונראה דתורת הוא פ חביבות בני ישראל אל לנו דרך האמת, כי עולו דשיקרא¹²⁶⁵, רק הקב"ה שעל ידה נזכה אל האנ (ו) תתן אמת ליעקב, אי

שאבדנו הכל בעונותינו הרבי כו', מהצורך לקיום שלנו ע בעמקות יותר, כדי שאולי ע בגמרא. ועיי' לעיל תרמ"א ד תרס"א ד"ה המנהג. 1265: ויצא תרס"ב ד"ה בפרשה: וד האמת וחיות הפנימיות בעלכ כמו תורת חטאת, תורת העוד וכל ההוגה בתורה בא אל ו זוהר חדש תשא מה, א: סוכ אור החמה על זוה"ק אמור לקבל אהרן, דבזכותיה אלין זוה"ק אמור קג, א; שער הכ אמור קג, ב ד"ה חסד דא ענו כארץ לא זורעה". וראה זוהר דיליה, אברהם ידע ליה מגו ולא שביק לה לעלמין. ועיי' רפג, ב: דאהרן דרועא ימינא ד"ה עוד נראה מזוזה: ואהרן

ספר שפת אמת ח' הערך והזכיר
מנון בני חנה

(איכ"ר פתיחתא ב) ¹²⁶⁶. כי התורה הוא תינת הכל, ונמצא עיקר האמת בכל דבר הוא התורה, והיא ציור האמיתי של כל הדברים.

וכמו כן באדם הצלם אלוקי מתגלה על ידי עוסקו בתורה, וזה שכתוב (דברים לג, ד) תורה "צוה" לנו "משה, ראשי תיבות צל"ם, והוא ציור הפנימי האמיתי של איש ישראל, כנ"ל:

✧ תרמ"ט ✧

מצות הסוכה מיוחסת לבחינת אברהם
אבינו ע"ה ולאהרן הכהן ¹²⁶⁷. ועל שניהם נאמר (ירמיה ב, ב) זכרתי לך חסד נעורייך ¹²⁶⁶, הוא בחינת אברהם הראשון שבקדושה ¹²⁶⁹, ואהבת כלולותיך, היא בחינת אהרן הכהן שבא מכללות בני ישראל ¹²⁷⁰.

שאבדנו הכל בעונותינו הרבים, ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, כמו שכתוב (תהלים קיט, צב) לולי תורתך כו', מהצורך לקיום שלנו שיאירו פירושי התורה... ולזאת מאירים לפעמים בדורות אלו דברי תורה בעמקות יותר, כדי שאולי על ידי זה נזכה להטות לבבנו להשי"ת. ¹²⁶³. ראה לעיל ד"ה איתא בגמרא. וע"י לעיל תרמ"א ד"ה בסוכות זמן שמחתינו, ושם הערות 645, 647. ¹²⁶⁴. ע"י שבועות תרס"א ד"ה המנהג. ¹²⁶⁵. ע"י ב"ר ח, ה; ויק"ר כו, ז; וזה"ק כי תשא קפח, ב. ¹²⁶⁶. ע"ע ויצא תרס"ב ד"ה בפרשה: והטבע יש בו חיזוק גדול, שכל זה בכח הבורא יתברך, שהטבע יוכל להסתיר האמת וחיות הפנימיות בעלמא דשיקרא. אך על ידי התורה זוכין אל האמת, ולכן נקראת תורת אמת, כמו תורת חטאת, תורת העולה, שמלמדת דיני העולה, כמו כן תורת אמת, שהתורה מלמדת דרך האמת, וכל ההוגה בתורה בא אל האמת. וע"ע וישלח תרמ"ח ד"ה בפסוק, משפטים תרנ"ב. ¹²⁶⁷. ע"י זוהר חדש תשא מה, א: סוכות לקבליה דאברהם, ואף על גב דאוקימנא לקבליה דאהרן, כלא חד. וע"י אור החמה על וזה"ק אמור קד, א ד"ה אברהם כל ימיו. וע"י זוהר חדש תולדות כו, א: בחג הסוכות לקבל אהרן, דבזכותיה אלין אינון שבעה עננים דתפאן על ישראל כסוכה, ובגין כך עבדין סוכה. וע"ע וזה"ק אמור קג, א; שער הכוונות סוכות דרוש ד (הובא לעיל הערה 531). וע"י מקדש מלך על וזה"ק אמור קג, ב ד"ה חסד דא ענגא. ¹²⁶⁸. "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא נרועה". וראה זוהר חדש תולדות כו, ב: וכל חד וחד מאבהן ידע ליה לקב"ה מגו אספקלריא דיליה, אברהם ידע ליה מגו חסד, דאיהו מדת הגרולה, מדת החסד, ימינא דמלכא, ועל דא אחיד בה ולא שביק לה לעלמין. וע"י וזה"ק פקודי רנו, ב: אברהם דאיהו ימינא דאקרי אהבה. וע"י וזה"ק וילך רפג, ב: דאהרן דרועא ימינא דישאל כו'. ¹²⁶⁹. ע"י לעיל הערה 726. ¹²⁷⁰. ע"י חנוכה תרנ"ד ד"ה עוד נראה מוזה: ואהרן הוא בחינת אהבת חסד, כללות בני ישראל, ולכן נצטווה להדליק המנורה,

מורשה קהלת יעקב, שהוא ירושה המתגלה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה ¹²⁶³.

וחז"ל (ברכות נו, א) דרשו אל תקרי מורשה אלא מאורסה, פירוש, שיש דרכים חדשים בתורה שעדיין לא יצאו מכח אל הפועל, עד שיבוא הזמן והדור אשר ביגיעתם בתורה יתגלו הדרכים הנ"ל, וזהו בחינת ארוסה ולא נשואה ¹²⁶⁴:

בנוסת הברכה אשר נתן לנו תורת אמת.
דלכאורה הלשון אינו מדויק, דהוה ליה למימר תורה אמיתית.

ונראה דתורת הוא פועל יוצא, שעיקר חביבות בני ישראל אל התורה שמלמדת לנו דרך האמת, כי עולם הזה היא עלמא דשיקרא ¹²⁶⁵, רק הקב"ה נתן לנו התורה שעל ידה נזכה אל האמת, כדכתיב (מיכה ז, כ) תתן אמת ליעקב, אין אמת אלא תורה

כאמת דרך קבל שבים.

למטה בני זבריאה ¹²⁶⁹.

סוכות, יש ש' ע' פרים, זתיקון, עד נורה שהוא זן מבריאת זי, כך הוא

ור לנו דרך יצרת תהיה עתה היתה לכל הבא,

ך חדש על דברים לג, ד)

דא, כל זמנא להוק, ואינון עבדי רעותא ול את לחמם זורא דעבדא, יבור הקודם. הערה 898. ע' פרים נגד לכותו יתברך מחנה אפרים דור ובחינתם ישם המפורש דע הוא שכל יור ודור לפי ז: ובכל דור חיים בסופו בשם ין, וזה עצמו יבא וחבירו, רות אחרונים

ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה. נראה שהם לא שבו אלא מן הגזל לצד ולא על שחר עבירות וצכללס עריות, אלא מכיון שחסרה מדתם המתין להם זמן עד שהתמללה, כמו שאמרו חז"ל שנחצבה חח"כ צימי נחוס האלקושי יד), אלא לפי שעה היה חילול ה' שאמרו הצריות שאין הקב"ה מקפיד אלה על עבירות שבין אדם לחבירו וכעטנה האפיקורסים, ע"כ רצה יונה דלא ימתין להם אלא ידוגם מיד על העריות, אלה שלפ"י יכרוג עובים ורעים כמו שצא על חטא עריות [כמד"ר בראשית כ"ו ה']. בשלמה כשיש ציניהם חוטאים שבין אדם לחבירו לא יכרוג עובים בשביל הרעים כיון שהם עומים חוסים זה על זה וכמ"ש לעיל טו) בטענה אצרכם אציוו ע"כ עם אנשי סדום, אצל אחר שנתכפר להם חטא חמם ממילא הם יפקוד עהה על העריות וכרוג גם העובים, ואין ראו להקב"ה שמפני קידוש שמו לא יחוס על י"ב צרוא בני אדם שלא ידעו בין ימינם לשמאלם, ואמר בן כלפי יונה שציקש נפשו למוח חף על גב שיכיה חילול ה' אם אנשי העיר קיימים והנציא שהזכירם מת, בכל זאת לא חס יונה על חילול ה' הזה רק ציקש להגיל נפשו מרעהה וציקש שימיתנו ה', ע"כ ח"ל הקב"ה אם אחה חונך חס על קידוש ה' מפני רעתך ח"ך אחוס חני על קידוש ה' והכרוג קטנים עם גדולים אשר לא ידעו בין ימינם לשמאלם כי אל רחום ה' חלקינו.

מקטקט כל הצורה כולה ומשיב מריש לצעליו, וכחצתי שם צחידושי יב) דודאי בשעה השוכחם מחלו על המריש כל אחד ולא רצו שיקטקט צירתו, חפ"ה הואיל ונטשה בעצירה החמיר הגזן וסחר צירתו והשיב המריש. ונצוא אל המכוון בעז"ה כי חנשי נינוה הצינו מדצרי הנציא שאמר והנה נינוה נהפכה, היינו חנשי נינוה, אצל עלים ואצנים מה חטאו, וע"כ אמו ושצו כדי לקיים צעלמם נינוה נהפכה מרעה לעובה יג), אצל לסגף הצהמה ח"ן צזה טעם, ומכש"כ לקטקט הצורה שמחלו זה לזה חח המריש, אצל סצרת המלך וגדוליו היו צפירות הנציא כי נינוה ענמה נהפכה, היינו העיר עלים ואצנים שצה נהפכה, והטעם כי הקלה חנשי העיר הוא רוצ ממון שצעיר וצנינים ומגדלים, כמ"ש צפרק חלק [ק"י צ ע"ה] בטעם עיר הנדהה מי גרם לצדיקים שידורו צה ממון שצה ע"כ ממונם אצד, ומזה שפט המלך שפל נינוה גופא נגזר שתהפך, ע"כ צריכים לקטקט הצירות ולהרום הצנינים כדי שתתקיים ונינוה נהפכה, וכיון שאנו רואים שהקב"ה גזר על עלים ואצנים הואיל וצחת הקלה לאדם על ידם, ח"כ צריכים לסגף הצהמות ג"כ שגכשלו צהם כרוצט ומרצט ומוקצה ונעצד, מה האמר דילמא על עלים ואצנים לא חס אצל על צעלי חיים חס הקב"ה, לזה אמרו חס ח"ן אחה חס עליו כרי חניו חס חפילו על אדם ח"כ גם חנו לא נחוס על הצהמה לסגפה הואיל וצחת הקלה על ידם.

סוכות

ישוע ולא יהושע. ג"ל עיקר ענין ציעולו הוא צמה שתקנו סדר החפלה וצתי כנסיות בכל אחר ואחר, ע"י לא עבדו עבודה זרה ואילו חיקן בן יהושע בן נון, צצית רהשון לא היו עובדים כי חס ה' חלקי הצותם, והצצר קל להצין א). ומכיון שע"י נחצטל ע"י ממילא ניטל עיקר כח יצרה

הבמות ולא נתקבלה שום עבודה בקיבוץ אלא בביהמ"ק ג"פ בשנה נתקבצו ושוב בין הזמנים לא נתקבצו ולא נסדר להם שום עבודה והם ראו במעשי אמוריים שהשאירו שכל העמים הולכים איש בשם אלהיו לבקש כל צרכן וזה הסיתם לעשות כתועבותיהם... ואמנם החחכמו אנשי כנסה"ג וחיקנו תפלה וסידורה ולקדש שם ה' ברבים בעשרה ולהתקבץ ג"פ בכל יום נגד תמידים דאע"ג דתפלה דאורייתא אפי' למ"ד שבכל יום הוא דאורייתא (רמב"ם ריש ה' תפלה) ה' כ"א אומר תפלה קצרה בלשונו אע"פ שהי' אז לה"ק, מ"מ אינו דומה לחיקון גדול

76 ויעשו כל הקהל השצים מן השצי סוכות וישצו צסוכות כי לא טשו מימי ישוע בן נון [נחמי ה' י"ז]. כתיב ישוע צלה ה', עיין מסי ערכין [ל"צ ע"צ], ואחז"ל [סנהדרין ס"ד ע"ה] שחנשי כנסת הגדולה צטלו יצרה דע"י וסמו עיני יצרה דעריות, ועל שיהושע בן נון לא ציעלו ע"כ קראוהו

- יב) עיין ח"י גיטין ג"ה ע"א ד"ה ועל המריש. וע"ע לעיל ד"ה ביום.
- יג) עיין לעיל עמוד קנ"ה ד"ה בן ובהערה י"ג.
- יד) עיין תרגום נחום א' א', ופרדר"א פמ"ג, ויל"ש יונה ג'. וע"ע לעיל הערה ד'.
- טו) עמוד קס"ו ד"ה קרא בגרון.

א) מה יקרו דברי מרן בענין זה בדרשות כ"ו ג' וזל"ק: "והנה לפע"ד עיקר ע"ז שהי' בישראל ה' ע"י מה שנאסרו להם

שנחלקו לדוקים לא הי' מכשול כ"כ, כי כל מי שיטכיל וצון כי ראינו הפילין שלנו מימי משה ויהושע בן נון, וד' מינים שלנו, וכל כיוצא בזה, אך להכשיר פרה בצבול יוס זה דבר שלא חירע מעולם כי לא נטמאו עושי הפרה הקדמונים, ע"כ להוציא מלבן של רשעים עמאלו הכהן והעבילורו ועשו הפרה בצבול יוס כדי להוציא מלבם של ישראל שלא ימשכו אחרי דעתם. ונראה אז בימי עזרא אעפ"י שלא היו לדוקים, מ"מ הי' בהם מפקפקים על דרשה תכז"ל ונעוים אחר פשטיות, והרי היו הכותים מרקדים ביניהם, והם חניס דורשים הסרות ויהרות בקוצה לומר צ' דפנות ושלישית אפילו עפת [כסוכה ו' ע"ב]; אלא עושים ד' שלימות דוקא, ולא חפוקי מזה ח"א ללמוד מן סוכות הקדמונים שנטשו מימי יהושע בן נון, כי בודאי עשו ג"כ ד' דפנות שלימות לנוי מלוכה, ועתה כשבאו להוציא מלבב הנוטה אחר הכותים אמרו לעשות סוכות ככתוב, היינו סוכת חסר צ' דפנות ושלישית עפת, אעפ"י שאינו נוי מלוכה מ"מ עשו כן לאפוקי מהכותים, ומסיים כי לא נעשה כן מימי יהושע בן נון, וא"א ללמוד מסוכת הקדמונים, ע"כ הולכרו עכשיו לעשות ככה.

הפטרה יום א' דסוכות

והי' יום הי' הוא יודע להי' לא יוס ולא לילה וגו' כל הפרשה. נראה לפרש עפ"י מ"ש הראש"ע בישעי קפוטל ס"א צפסוק ואחס כהני ד' הקראו, שאומות העולם מחוייבים להחזיק אותנו ככהנים ממש ואכל חילם בתורת תרומה ומעשר, וכבר כתבתי בזה לעיל בפרשת וילך, ובפרשת קרח גבי מחלוקתו על הכהנים צפסוק צקר ויודע [ע"ז ה'י], פירש"י ז"ל הקצ"ה הבדיל צון יוס ולילה והבדיל אהרן להקדישו, כשם שא"א לכם לחלוק על הבדלת יוס מלילה כך א"א לכם לחלוק על הבדלת אהרן ע"ש, והי"י ציוס הוא שחלוקו א"י"ה על כהונת ישראל יהי' לא יוס ולא לילה, ולעת ערב יהי' אור, וכירו וידעו ויודו כי אנחנו כהני ד', והיינו דכתיב כאשר נסתם מפני הרעש צימי עוזי, דשם [ישעי' ו' ד'] פירש"י שצא להקטיר קמרת, והיה הרעש כי צקשה הארץ לבלעו כבלעת קרח, והי"י יהי' הרעש על שחולקים על כהונת ישראל. ושוב אח"כ אמר

דערוות דאמרו חז"ל בסנהדרין [ס"ג ע"ב] לא עבדו ע"ז אלא כדי להחיר להם ערוות צפרהסיה, וא"כ ל"ע על יהושע בן נון שלא עשה המלאכה זו לתקן בתי כנסיות וכדור החפילה בכל יום. ו"ל היינו טעמא משום דמרי גדול והעמא עולם המתפלל בלי כונה ומחשבתו על עלילותיו, ואפשר על הועצות הי' אשר שגא, וממש חין אדם ני"ל מזה [כצ"צ קס"ד ע"ב, והוד"ה עיון], אלא דאיתא פרק הדר [עירובין ס"ה ע"א] אמר רבי אלעזר בן עזריה יכולני לפטור כל העולם כולו מדין הפילה מיום שחרצ בהמ"ק דכתיב [ישעי' נ"א כ"ח] ושכורת ולא נויין, וזה היה הפילו צימי בית שני, ומש"י"ה יכלו לתקן תפלות, וזהו קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד כי לא יהיה עונש על מיעוט כונה, אך צימי יהושע בן נון וצימי בית ראשון דישבו השקט אחר גרושה וישיבה ולא היו שכורת ולא נויין. וש' לחוש לעונש ח"ו ע"י מיעוט כונה, מש"י"ה לא תיקון יהושע בן נון סדר התפלות. אך חשבו כנסת הגדולה אמרו לעולם היה לו לעשות את שלו ולהקין סדר תפלות ולהתפלל להקצ"ה שבכות הכדוקים ב' וי"ל הי' את ישראל ממהשבות והרחורים, ואם [האמנר] אולי לא יועיל תפלה על חבירו להיות ני"ל מחטא, א"כ איך התפלל משה רבינו ע"ה על יהושע וה' יושיעך מטנה מרגלים [סוטה ל"ד ע"ב], ע"כ נעלו ממנו אות ח"א שמלטרף לוי"ד וע"י זה קרא ונלטרף יה' משה יהושע, וקראוהו ישוע ולא יהושע.

והנה קודם מרגלים וטרם שנקרה עדיין יהושע, אז לא היה כח צרות לפוגות לצד ענני כבוד, לכן נשב להם רוח לפוגות ומלו אז, ואח"כ כשגבר חטא מרגלים לא היה כח בענני כבוד לעמוד בפני רוח לפוגות, ע"כ לא נשב להם רוח לפוגות כדי שלא לצד ענני כבוד, ומש"י"ה לא מלו את צניהם במדבר עיון ריש פרק הערל [יצמיה ע"ב ע"א]. והיינו סוכות של שצי גולה לא נחצלו ע"י רוח לפוגות שהוא הולכה"ר הנקרה לפוגי [סוכה ג"ב ע"א], והיו המה כאותן הסוכות שהיו קודם שנקרה יהושע בן נון שלא היה כח צרות לפוגות לצד עיון וק"ל.

לעשות סוכות ככתוב וגו' כי לא עשו מימי יהושע בן נון [נחמ"י ח' ע"ו]. הנה מליצו שטמאו הכהן השורף הפרה להוציא מלבן של לדוקין שאומרים במעורבי שמש נעשית [יומא צ' ע"א]. נראה כל שארי עשיית מלות

יוונים ע"ז, וזהו הכונה שהרגו ליצרא דע"ז ועקרוה לגמרי"י.
 ב) בדרשות מ"ח א' בסוגר מרובע גרס: ארץ ישראל, ברם המשך הדברים נוטה לנוסח שלפנינו.

שתיקנו הם ובפרוץ הדבר נבנו בתי כנסיות בכל אתר ואתר וקראו בתורה ותרגמו וכדכתיב בס' עזרא ונחמ"י וע"ז שוב לא עלה על דעת שום ישראל לעבוד ע"ז ומסרו בפשם בימי